

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1001

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

COMPULSORY ENGLISH

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Visionary Gleam (Prose & Poetry)

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any one from (A) and one from (B) of the following in about 150 words each : [16]

(A) (i) How is Guru Nayak defeated twice by the astrologer ?

(ii) What are the six pillars of self esteem according to Nathaniel Branden ?

(B) (i) Discuss the major themes of the story ‘The Gift of the Magi’.

(ii) Describe the character of Lachmi.

P.T.O.

2. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

- (A) (i) How does the poet express undying love for his beloved in the poem ‘A Red Red Rose’ ?
- (ii) Bring out the relevance of the poem, ‘Where the Mind is Without Fear’ in the present context.
- (B) (i) Comment on the use of similes in the poem ‘A Red, Red Rose’.
- (ii) How does ‘If You Call Me’ present the beloved’s deep passion for her lover ?

3. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

- (A) (i) To serve the nation, Nehru felt, we should ‘redeem our pledge’. Elaborate.
- (ii) What are the avenues for service open to the youth today according to Karan Singh ?
- (B) (i) How can education help in destroying the caste system, according to Ambedkar ?
- (ii) Write a note on the climax in the story ‘The Eyes are not Here’.

4. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

- (A) (i) What is the central idea of the poem ‘Upon Westminster Bridge’ ?
(ii) Why does the poet’s attitude to look at the old woman change in the end ?
- (B) (i) Explore the theme of desire and want in the poem ‘Success is Counted Sweetest’ ?
(ii) Comment on the use of concrete imagery, subtle irony and symbolism in the poem ‘An Old Woman’.

5. (A) Attempt any *four* of the following : [8]

- (i) Fill in the blanks in the sentence below, using verbs in the simple present form :

John (not know) that students (get) all the books on their subjects issued from the library.

- (ii) Fill in the blanks in the sentence below, using the present progressive tense forms of the verbs in brackets :

The two Pakistani openers (go out) to start the innings. The Indian fielders (take up) their positions.

- (iii) Fill in the blanks using the past tense forms of the verbs in the brackets :

At school, James (play) cricket while his brother (keep) studying.

- (iv) Fill in the blanks in the sentences below using the appropriate form (singular or plural) of the verb given in brackets. Use the verbs in the tenses suggested :

Kalyani (want : simple present) to go to Chennai for her holiday, but her friends (prefer : simple present to go to Mumbai.

- (v) Correct the following sentence :

The leopards and the peacocks are found in India.

- (vi) Rewrite the following sentence in the tense suggested in bracket :

She worked on the project for ten years.

(Change into present perfect progressive tense)

- (B) Attempt any two of the following : [8]

- (i) Akash runs into Suresh, a friend, at a supermarket. The two men greet each other and exchange a few words before taking leave. Write a dialogue based on this situation.

- (ii) Mr. Samadhan Patil invites his colleagues to his son's engagement dinner. Write a dialogue based on this situation.
- (iii) Anita observes that her brother is disobeying their parents. So she advices him to behave himself and obey the parents. Write a dialogue between the two.

Total No. of Questions—**5+4**

[Total No. of Printed Pages—**8**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1002

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MARATHI

G-1 : आधुनिक मराठी वाड्मय

(पुनर्रचित अभ्यासक्रम)

(2013 PATTERN)

- पाद्यपुस्तके :—**
- (i) मातृपंचक
 - (ii) मराठी विनोदी कथा
 - (iii) व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (i) ‘मी आचार्य अत्रे कसा झालो नाही ?’ या कथेचे लेखक कोण ?
- (ii) ‘मराठी विनोदी कथा’ या संग्रहातील गंगाधर गाडगील यांच्या कथेचे नाव काय ?
- (iii) ‘झोप’ या कथेतील नायकाचे नाव काय ?
- (iv) मेंगाळेकाकूना ‘पेज थ्री’ वर जावे असे का वाटते ?
- (v) नाटक लिहावयाचा विचार कायम झाल्यावर काय करावे असे लेखकाला वाटते ?
- (vi) ‘पहिले कावळे संमेलन’ कोणी भरविले होते ?
- (vii) ‘वर्तमान पत्रकर्ता’ मधील नायकाचा मिठाईचे दुकान काढण्यामागील उद्देश काय ?

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (i) 'स्वामी तिन्ही, जगांचा, आईविना भिकारी' असे कोणी म्हटले आहे ?
- (ii) 'गर्भ धरणीचा' या कवितेच्या कवीचे नाव काय ?
- (iii) माधव ज्यूलियन या टोपण नावाने कोणी काव्यलेखन केले ?
- (iv) पंढरीचे महात्म्य आपल्या वावरातच शोधणारा कवी कोण ?
- (v) 'तुझ्या फक्त असण्यानंच' ही कविता कोणाची आहे ?
- (vi) अरुण काळे यांची 'आईसाठी' ही कविता कोणत्या काव्यसंग्रहातील आहे ?
- (vii) मराठीचे महात्म्य संत ज्ञानेश्वरांनी कसे व्यक्त केले आहे ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (i) कवी वामन निंबाळकर यांच्या 'माय' या कवितेचे रसग्रहण करा.
- (ii) 'लाभले अम्हास भाग्य बोलतो मराठी' असे लिहिणाऱ्या कवी सुरेश भट यांच्या कवितेचे वर्णन करा.
- (iii) कवी ऐश्वर्य पाटेकर यांच्या कवितेतून मायमातीशी असणारा जिब्हाळा कसा व्यक्त झाला आहे ?
- (iv) कवी फ. मु. शिंदे यांच्या कवितेतील आईचे अस्तित्व स्पष्ट करा.

3. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा : [10]

- (i) 'तक्रार' या कथेतील बंडाच्या बापाच्या युक्तीवादाचा परिचय करून द्या.
- (ii) 'वर्तमानपत्रकत्यने वर्तमानपत्र खपविण्यासाठी केलेल्या खटाटोपीचे वर्णन करा.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा : [10]

(i) 'मातृपंचक' मधील 'दैवत माडली' या गटातील कवितांचा परिचय करून द्या.

(ii) 'मातृपंचक' मधील 'मातृभूमी' विषयक कवितांचे रस ग्रहण करा.

4. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 150 शब्दांत उत्तर लिहा : [5]

(i) श्रवण कौशल्याचे महत्व स्पष्ट करा.

(ii) कार्यक्रम संयोजनातील प्रास्ताविकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा : [15]

(i) वर्तमानपत्राचे महत्व उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

(ii) महाविद्यालयात संपन्न झालेल्या प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांच्या स्वागत समारंभाची वर्तमानपत्रासाठी बातमी तयार करा.

(iii) आकाशवाणी या प्रसारमाध्यमाचे वेगळेपण लिहा.

(iv) प्रसारमाध्यमे जनआंदोलनाला बळ देण्याचे कार्य करीत असतात, सोदाहरण स्पष्ट करा.

(v) दूरदर्शनवरील जाहिरातीचे महत्व विशद करा.

5. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच शब्दांचे मराठी पारिभाषिक शब्द लिहा : [5]

(i) Income Group

(ii) Registrar

(iii) Urban

(iv) Translation

(v) Incharge

(vi) Expect

(vii) Project

(viii) Ideal

(ब) खालीलपैकी कोणतेही पाच शब्द शुद्धलेखनानुसार शुद्ध करून लिहा : [5]

- (i) कूटूब नीयोजन
- (ii) अवीस्मरणिय
- (iii) मूद्दीतशोधन
- (iv) दूरचीत्रवाणि
- (v) दूनीयादारि
- (vi) अरवाचीन
- (vii) परदूषण
- (viii) अभीनदन

[5201]-1002

G-1 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

(पर्यायी अभ्यासक्रम)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची प्रत्येकी उत्तरे 20 शब्दांत लिहा : [20]

(i) विविध भाषिक कौशल्यांची नावे लिहा.

(ii) वर्णनात्मक निबंध म्हणजे काय ?

(iii) प्रमाणभाषा म्हणजे काय ?

(iv) भाषांतर म्हणजे काय ते सांगा.

(v) मुद्रितशोधनाचे दोन फायदे लिहा.

(vi) संवादलेखनाचे दोन निकष कोणते ?

(vii) सारांश लेखन म्हणजे काय ?

(viii) खालील म्हणीचे अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा :

(अ) अति तिथे माती

(ब) ऐकावे जनाचे करावे मनाचे

(ix) खालील विषयांवर प्रत्येकी दोन-दोन घोषवाक्ये तयार करा :

(अ) निसर्ग वाचवा

(ब) साक्षरता

- (x) पुढील वाक्यप्रचारांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा :
- (अ) उंटावरचा शहाणा
 - (ब) नाकी नऊ येणे
- (xi) पुढील कल्पनांचे एकत्रीकरण करून त्यासाठी एक शब्द लिहा :
- (अ) नवऱ्या मुलाचे वडील
 - (ब) दररोज प्रसिद्ध होणारे
- (xii) मित्राला नोकरी लागली या निमिलाने शुभेच्छा देण्यासाठी करावयाचा मेलचा नमुना तयार करा.
- (xiii) पुढील शब्द शुद्ध करून लिहा :
- (अ) तुशार
 - (ब) किर्तन
2. (अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [5]
- (i) लेखन कौशल्याचे महत्व सांगा.
 - (ii) भाषा व्यक्तीच्या व्यक्तीमत्वास संपन्न करते स्पष्ट करा.
- (ब) पुढील दिलेल्या उताऱ्याचे सारांश लेखन करा : [5]
- ‘सदाचरण हे मनुष्यास अधिक सुध प्राप्त करून घेण्याचे ब्रत आहे. या ब्रताने सर्व संसार दुःखाचा नाशा होतो. हे ब्रत करावयास द्रव्य फार पाहिजे असे किती एकास वाटते. परंतु द्रव्याचा आणि सदाचरण ब्रताचा काही संबंध नाही. सदाचरणावर पूर्ण निष्ठा पाहिजे. मनुष्याने सर्वकाळ काही तरी परोपकार, सत्कार्य

करण्यात उद्देश मनात घरून ते चिकाटीने तडी जाण्याची काळजी घेतली पाहिजे. सदाचरणी मनुष्यावर लोकांचा विश्वास बसतो. हा खराखुरा मनुष्य आहे; तो खोटे बोलत नाही अशी लोकांत खात्री असल्यामुळे त्याच्याशी खोटे बोलण्यास ते भितात. यास्तवे सदाचरण हा गुण अंगी बिंबवण्यासाठी आपल्या भोवताली वावरत असलेल्या मनुष्याचे आचरण कित्या-सारखे गिरविले पाहिजे. म्हणजे आपणास, सदाचरणाचे व्रत चांगले असून त्यायोगे त्याचे फळ मिळेल व आपला संसार सुधारेल याची खात्री पटेल.

3. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे 150 शब्दांपर्यंत संवादलेखन करा : [10]

स्पर्धा परीक्षेची तयारी कशी करावी यासंबंधी प्राध्यापक व विद्यार्थी यांच्यामध्ये झालेल्या संवादाचे नमुना लेखन करा.

किंवा

यशस्वी उद्योजक व महाविद्यालयीन विद्यार्थी यांच्यामध्ये झालेल्या संवादाचे नमुना लेखन करा.

- (ब) खाली दिलेल्या इंग्रजी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा : [10]

In olden days books were written by hand. Such hand written books were rare and costly. Therefore rich people were able to buy and read books. The printing press was invented in the last century. It helped a great deal in the development of libraries.

4. (अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 300 शब्दांपर्यंत निबंध लिहा : [15]

- (i) निवडणुका
 - (ii) एक अविस्मरणीय प्रसंग
 - (iii) मी पंतप्रधान झालो तर.....
- (ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयाचे 300 शब्दांपर्यंत चिकित्सक परीक्षण करा : [15]
- (i) आजचे राजकारण
 - (ii) स्वच्छता अभियान मोहीम
 - (iii) भ्रमणध्वनी : एक दुधारी शास्त्र.

Total No. of Questions—**3+4**

Seat No.	
-------------	--

[Total No. of Printed Pages—**8**

[5201]-1003

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
FRENCH (ADVANCED)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— 20 marks are reserved for the oral exam.

Question 1)

A) Traduisez en anglais

[10]

Comme pour beaucoup d'enfants, la télévision occupe peut-être une grande partie de leur temps libre. Un projet de loi, voté par les députés, vise à supprimer la publicité sur la chaîne de France télévision, dans les programmes jeunesse. Mais l'idée n'est pas facile à faire accepter... Les 7-10 ans passent 3 heures par jour devant l'écran, et les 10-14 ans plus de 3 heures et demie ! Certains hommes et femmes politiques se sont inquiétés de l'influence que peuvent avoir les publicités sur les plus jeunes, en les incitant à (trop) consommer. Ils ont donc eu l'idée d'une loi qui interdirait la publicité dans les programmes destinés aux enfants. Selon eux, cette chaîne a un rôle de service public et ne doit pas encourager les excès de la publicité.

Question 2) A) Répondez aux questions suivantes. (**3 au choix**) [15]

- 1) Les différentes fêtes religieuses françaises.
- 2) Quelle est selon vous la morale de la fable « La Cigale et la Fourmi » de La Fontaine. Expliquez.
- 3) Comment Joseph a-t-il aidé le narrateur de son embarras.
- 4) Faites un portrait de la jeune fille dans le poème "Elle avait pris ce pli" de Hugo et montrez son rôle dans la vie de son père.
- 5) M Jourdain, en quoi est-il ridicule? Expliquez en vous basant sur l'extrait de Molière.
- 6) Décrivez brièvement un sport français.

B)

[10]

- 1) Vous avez rendez-vous chez le docteur à 17h, mais vous serez en retard à cause d'un embouteillage. Vous téléphonez à la secrétaire pour dire que vous aurez un retard. Ecrivez la conversation

OU

- 2) L'aveugle du Pont-Neuf raconte tout ce qui s'est passé ce jour-là, l'incident qui a changé sa vie.

P.T.O.

C) Dites autrement en français simple (3 au choix) [3]

- a) prélèvement automatique
- b) claquer les lèvres
- c) carême
- d) chagrin
- e) aveugle

D) Dégagez le sentiment exprimé [2]

- a) <<Ayez pitié d'un pauvre aveugle>>
- b) << Hélas! Que Dieu m'assiste>>

E) Dites vrai ou faux [2]

- a) Le 31 décembre, à minuit, les Français s'embrassent « sous le gui »
- b) La « grande boucle » se termine traditionnellement sur les Champs Elysées.

F) Complétez avec les informations des fêtes. [4]

- a) La cueillette et la vente du muguet sont libres pendant la fête de _____.
- b) La fête Nationale est fêté le _____.
- c) Le 2 février c'est la fête de _____.
- d) Celui qui trouve la fève sera le roi ou la reine pendant la fête de _____.

Question 3)

- A) a) Trouvez les adverbes ; cruel, constant, [8]
b) Trouvez les noms : belle, vieille, jeune
c) Trouvez les verbes : règlement, pluie, ignorance

B) Remplacez les noms soulignés par les pronoms personnels convenables.

- 1) J'ai invité mes amis pour mon anniversaire. [4]
- 2) Il a envoyé un courriel à son directeur.
- 3) M Vincent et moi, sommes allés à Paris.
- 4) J'irai à Paris la semaine prochaine.

C) Mettez les verbes aux temps qui conviennent. [4]

- 1) Quand l'avion (atterrir), elle pourra enfin appeler son ami.
- 2) La nuit dernière, une incendie(se déclarer) près de Bordeaux.
- 3) Si elle venait à l'heure, nous (partir) toute de suite.
- 4) Aussitôt qu'elle (arriver) à la maison, elle a ouvert la porte.

D) Mettez au subjonctif /l'indicatif [4]

Une mère donne les conseils à sa fille qui part pour une randonnée :

<< J'espère que tu (avoir) le temps à m'appeler. Il est important que tu (se réveiller) à l'heure, que tu (prendre) un petit déjeuner équilibré, que tu (savoir) bien les renseignements donnés.>>

E) Mettez au passif [4]

- 1) Le samedi, Il invitera ses amis au dîner.
- 2) Il met les clés dans le sac.
- 3) J'avais rempli la fiche.
- 4) Le vendeur a vendu plusieurs objets ce matin.

F) Faites selon les indications [6]

- 1) Vous avez un problème ? (Répondez en utilisant le négatif)
- 2) _____ heure est-il s'il vous plaît ? (Mettez l'adjectif interrogatif)
- 3) J'ai de l'argent dans ma poche, en as-tu dans_____
(Mettez le pronom possessif)
- 4) La voiture_____ je rêve toute très chère.
(Mettez le Pronom relatif)
- 5) Tu veux la chemise à fleurs ? Non, je préfère _____ à rayures.
(mettez le pronom démonstratif)
- 6) Donnez le contraire : fermer

G) Mettez les verbes aux temps indiqués. [4]

- 1) Quand il (mourir) il était très âgé.(passé composé)
- 2) Elles (venir) pour la conférence.(conditionnel)
- 3) Nous (acheter) peut-être un cadeau pour le mariage.
(futur)
- 4) Mes sœurs jumelles (naître) en 1956.(plus que parfait).

[5201]-1003

FRENCH (BEGINNERS)

TEXT : Nouvel En Echanges-Raddi/Paranjpye

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Q1. Répondez en français. (6 au choix) [12]

- 1) Quel temps fait-il en juin en Inde et en France ?
- 2) Quel mois sommes-nous ?
- 3) Qu'est-ce qu'on trouve dans une salle de classe ?
- 4) Combien de mois y a-t-il dans une année ? (en lettres)
- 5) Combien de personnes habitent chez vous?
- 6) Qu'est-ce que vous aimez manger?
- 7) Qui est le Président de la France ?
- 8) Quel est le monument le plus célèbre de la France ?

Q2. Lisez le passage et répondez aux questions suivantes. [8]

Le temps en France

Nous sommes en avril, c'est le début de la saison du printemps en France. Il fait un temps superbe dans la région du Rhône-Alpes. La température est de 8°C, mais un beau soleil brille dans le ciel bleu pour les amateurs du ski. De mauvaises nouvelles pour les gens de Paris : des nuages gris cachent (hide) le soleil. Il va faire froid et il y a la possibilité de pluie. Le temps n'est pas favorable au sud comme il fait du vent. A l'ouest, en Bretagne, pluie avec du vent. Attention, les bateaux à voile !

- 1) Répondez aux questions:

- a) Quel temps fait-il à Paris ?

- b) Il fait du temps superbe au sud de la France. (Vrai/Faux)
- c) Quelle est l'activité sportive idéale dans la région du Rhône-Alpes ?
- 2) Donnez le contraire : froid ; mauvaises
- 3) Donnez le féminin : beau
- 4) Conjuguez les verbes au futur proche : « Le temps n'est pas favorable au sud comme il fait du vent ».

Q3. Grammaire

A) Conjuguez les verbes : (10 au choix) [10]

1. Claire _____ (aller) préparer un repas indien.
2. Jacques _____ (prendre) son manteau.
3. Ils _____ (habiter) en France.
4. Est-ce que tu _____ (apprendre) le français ?
5. Danielle _____ (acheter) cette chemise.
6. Vous _____ (poser) des questions à Nicolas.
7. Nous _____ (demander) la route aux gens.
8. Comment vous _____ (s'appeler) ?
9. Je _____ (lire) des livres en français et en anglais.
10. La terre _____ (blanchir) en hiver.
11. Joseph _____ (écrire) une histoire d'amour.
12. Mes sœurs et moi _____ (commencer) notre travail demain.

B) Mettez les prépositions : [3]

- 1) La chaise est _____ la table.
- 2) Toutes mes robes sont _____ mon armoire.
- 3) Le restaurant est _____ de sa maison

C) Récrivez la phrase avec le contraire des mots soulignés : [2]

Le chat est gros et vieux.

D) Mettez au négatif : [3]

1. Nous avons des livres français.
2. Mon père vient souvent dans ce restaurant.
3. Caroline va habiter dans une petite maison en France.

E) Mettez au pluriel : [2]

1. Ma cousine vient en inde chaque été.
2. Le prix est un gros livre sur l'histoire de la France.

F) Mettez au féminin : [2]

1. Mon père est le directeur de l'école.
2. Le fils de mes parents est mon frère.

G) Mettez un adjectif possessif convenable : [6]

1. Nous avons une grande maison. _____ maison est grande et jolie. _____ jardin a beaucoup de plantes et de fleurs.
2. Elle est journaliste, _____ mari est coiffeur. Elle a deux enfants. _____ fille a 6 ans et _____ fils a 4 ans.
3. Est-ce que vous avez _____ livres ?

H) Mettez les phrases en ordre. [2]

1. Brille/dans/soleil/bleu/le/ciel/le.
2. Chaud/ en/ ne/ hiver/ fait/ il/ pas

I) Complétez avec les articles contractés (au, à la, à l', du, de la, etc.) [4]

1. Sophie va donner ses cahiers _____ professeur.
2. Ils parlent _____ étudiants.
3. On va au bureau _____ chef.
4. La chanteuse cherche la salle _____ musique.

J) Trouvez l'intrus [3]

1. Du/au/pour/ à l'/des
2. Livre/robe/cahier/stylo
3. Grande/belle/bleu/veille

K) Récrivez selon les indications : [10]

1. Il va boire _____ eau. (utilisez un article partitif)
2. _____ film est intéressant mais long. (ce/cet/cette/ces)
3. Les plantes sont dans _____ (la cuisine, le jardin, le salon, la salle de bain).
4. Ma nièce est la _____ de mon frère. (tante, sœur, fille, mère, grand-mère).
5. Vous lisez les livres en français. (mettez à l'impératif)
6. Qui écrit la lettre? C'est _____. J'aime écrire les lettres. (moi/toi/lui/elle/nous/vous/eux/elles)
7. Nous allons partir _____ Canada en été et nous allons habiter _____ Ottawa. (en/ à /au)
8. _____ font beaucoup de travail et vont souvent à l'étranger. (utilisez un pronom sujet)

9. Qu'est-ce que tu _____ (faire) ce week-end ? Est-ce que tu _____ (aller) à Delhi ? (conjuguez les verbes au présent et/ou au futur proche)

10. Quelle heure est-il ? 5 :15am

L) Reliez les colonnes.

[5]

1) A demain!	a) Goodbye!
2) Comment ça va?	b) Hello!
3) Pas mal!	c) How are you?
4) Au Revoir!	d) Not bad!
5) Salut!	e) See you tomorrow!

Q4. Ecrivez une composition sur:

[8]

Mon acteur/actrice préféré(e) OU Ma saison préférée.

Total No. of Frages—**4+5**

[Total No. of Printed Pages—**8**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1004

**F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
GERMAN (BASIC)
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— All questions are compulsory. Written paper contains **60** marks.
10 marks are for Listening Comprehension and **10** marks for Oral Exam.

Frage I. Beantworten Sie die folgenden Fragen! (Nur 10)

[10]

1. Was essen Sie zu Mittag und zu Abend?
2. Was macht Ihre Schwester in der Freizeit?
3. Wie heißt die Hauptstadt von Deutschland und die von Indien?
4. Warum lernen Sie Deutsch?
5. Nennen Sie 2 Nachbarländer Deutschlands!
6. Ihr Freund hat Kopfschmerzen. Was soll er machen?
7. Was haben Sie in der Küche?
8. Wer ist Ihr Lieblingsschauspieler?
9. Was darf man in der Bibliothek nicht machen?
10. Ist Ihre Mutter Ärztin von Beruf?
11. Wie lange dauert der Deutschunterricht?
12. Haben Sie Großeltern?

Frage II. Übersetzen Sie!

[12]

(A) Übersetzen Sie ins Englische!

(04)

Peter studiert Physik und Biologie. Er sucht ein Zimmer. Seine Eltern sind nett, aber er möchte mehr Freiheit. Wolfgang und Rudi haben zusammen ein Haus. Sie haben eine Wohnung frei. Sie kostet 330,- Euro. Peter möchte die Wohnung haben.

(B) Übersetzen Sie ins Englische!

(04)

Ich heiße Marco Satori. Ich komme aus Italien. Aber meine Familie wohnt schon zwölf Jahre in Deutschland, in Düsseldorf. Mein Vater arbeitet hier,

P.T.O.

meine Mutter auch. Ich bin 14 Jahre alt. Mein Bruder arbeitet in Palermo. Ich spreche gut Deutsch, aber auch gut Italienisch, denn mein Vater spricht zu Hause nur Italienisch.

(C) Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 4) (04)

1. We are happy today.
2. They are going to Mumbai.
3. Would you like to eat something?
4. Keep the newspaper on the table.
5. The mother picks up her children.
6. When did you do the work?

Frage III. Grammatik und Wortschatz. [32]

(A) Ergänzen Sie die Personalpronomen! (Nur 4) (04)

1. Das ist ihr Kind. _____ heißt Kerstin.
2. Er regnet, hast du keinen Regenschirm? Nimm meinen, ich bringe _____ sofort.
3. Hallo Kinder, was macht _____?
4. Ich trinke Wein. _____ ist lecker.
5. Meine Eltern wohnen in Berlin. Ich schicke _____ einen Brief.

(B) Ergänzen Sie die Possessivpronomen! (Nur 4) (04)

1. Bist du mit _____ Arbeit zufrieden?
2. Ich lese gern Krimis. Das sind _____ Bücher.
3. Guten Tag, Frau Goethe. Sind das _____ Kinder?
4. Das ist mein Bruder. Ich benutze immer _____ Bleistift.
5. Liebe Freunde, ist das _____ Familienfoto?
6. Kurt und Lara, wie ist _____ Nachname bitte?

(C) Schreiben Sie das richtige Modalverb! (Nur 4) (04)

1. Was _____ ihr trinken?
2. Das ist eine Schule. Du _____ hier nicht rauchen.
3. Es ist schon 7 Uhr. Ich _____ los.
4. Geht es Ihnen nicht gut? Sie _____ zum Arzt gehen.
5. _____ ihr bitte nicht langsamer sprechen? Wir verstehen euch nicht.

(D) Ergänzen Sie die richtige Präposition! (Nur 4)

(04)

1. Die Vase steht _____ den Stühlen.
2. Die Politiker sitzen _____ den Tisch und diskutieren.
3. Cem Gül kommt _____ der Türkei.
4. _____ 60 geht man in die Rente.
5. Xavier hängt das Bild _____ die Wand.
6. _____ dem Bett liegt das Baby.

(E) Schreiben Sie die folgenden Sätze im Perfekt! (Nur 4)

(04)

1. Ich wechsle Geld immer auf der Bank.
2. Wir fliegen von Pune nach Delhi.
3. Meine Oma erzählt uns jede Nacht schöne Geschichten.
4. Der Lehrer hört nach einer Stunde auf.
5. Wie lange übt ihr Deutsch?
6. Er kommt mit.

(F) Schreiben Sie das richtige Verb! (Nur 4)

(04)

(bekommen, finden, weh tun, kaufen, aufstehen, nehmen, fernsehen)

1. Ich bin krank. Mein Kopf _____ furchtbar _____.
2. Stefan _____ sonntags um 10 Uhr _____.
3. Wir _____ eine Ansichtskarte von Patrick.
4. Wie lange _____ ihr jeden Tag _____?
5. Maria hat Fieber. Sie _____ Tabletten.

(G) Schreiben Sie die Gegenteile!

(03)

1. Süß X _____
2. aufstehen X _____
3. lang X _____

(H) Was passt?

(02)

1. Ich möchte Kulis kaufen. Hier sind noch _____ (eine/welche/einen).
2. Das Heft ist noch auf. Machst du sie bitte _____? (zu/mit/nach).
3. Seien Sie _____ ruhig(und/ bitte/ sondern)!
4. Fahrkarten kauft man _____ (in/auf/für) dem Bahnhof.

(I) Bilden Sie Fragen! (Nur 3)

(03)

1. Meine Mutter bringt mir einen Hund.
 2. Ich finde den Stuhl groß.
 3. Das Fußball-Spiel dauert 90 Minuten.
 4. Morgen gehe ich spazieren.
 5. Nein, er hat eine Schwester.

Frage IV. Schreiben Sie über eines der folgenden Themen!

[06]

- (A) Meine Geburtstagsparty oder Meine Eltern (04)

- (B) Schreiben Sie einen Zettel oder eine SMS! (02)

Schreiben Sie einen Zettel **ODER** eine SMS für Katherina. Sie möchte gerne ins Museum gehen. Heute Abend haben Sie keine Zeit. Aber morgen können Sie. Passt es morgen um 16.00 Uhr? Katherina soll wieder eine SMS schicken.

[5201]-1004

GERMAN (ADVANCED)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— Use of a dictionary is not allowed. This paper carries 60 marks.

10 marks are for Listening Comprehension and 10 marks for Oral Exam.

Frage 1. Übersetzen Sie die folgenden Texte ins Englische oder Marathi! [14]

(A)

(04)

Sport ist zwar aus Stefanies Leben nicht mehr wegzudenken: Nach ihrem Studium fand sie eine Stelle als Redakteurin bei einer Sportzeitschrift, aber die Zeit des Leistungssport liegt endgültig hinter ihr. Heute ist für Stefanie Sport vor allem ein Freizeitsvergnügen- sie genießt es, zusammen mit anderen Sport zu treiben. Stefanies Sportarten haben sich geändert, aber die Freude an der Bewegung ist geblieben.

(B)

(04)

Die meisten Kinder und Jugendlichen bekommen Taschengeld. Aber oft ist das Geld nicht genug, denn die Wunschliste ist ziemlich lang. Was machen dann die Kinder? Wie erfüllen sie ihre Wünsche? Klar muss man dann etwas dazu verdienen. Aber wie? Sie machen einen Nebenjob. In Deutschland können die Jugendlichen auch als Schüler einen Nebenjob machen und ihr Taschengeld aufbessern.

(C) Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 3)

(06)

1. Family and relatives are very important in life.
2. Do you like piercings and tattoos?
3. The city of Dresden has a very long history,
4. The Germans like to eat bread and drink beer.
5. Every morning I take a bath with hot water.

Frage 2. Beantworten Sie FÜNF der folgenden Fragen!

[10]

1. Ihr Freund/Ihre Freundin ist oft krank. Was soll er/sie essen und trinken? Was soll er/sie nicht essen und trinken?
2. Welche Probleme haben die Migranten normalerweise?
3. Wie viele Jahreszeiten gibt es in Deutschland? Wie heißen sie?
4. Was sind nach Ihrer Meinung die wichtigen Werte im Leben?
5. Schreiben Sie kurz über die Landschaften Deutschlands!
6. Wann wurde die Berliner Mauer gebaut? Wann wurde sie gefallen?
7. Wie feiern die Deutschen Silvester?
8. Was wissen Sie über die Stadt Dresden?

Frage 3. Grammatik und Wortschatz**[24]****(A) Schreiben Sie die Sätze in Passiv! (Nur 4)****(04)**

1. Der Mann packt die Geschenke.
2. Früher schrieben die Leute oft Briefe.
3. Franzräumt das Zimmer auf.
4. Der Mann verkauft am Bahnhof Zeitungen.
5. Die Eltern haben die Ostereier in den Garten versteckt.
6. Herr und Frau Meier müssen bis Sonntag alle Dokumente schicken.

(B) Schreiben Sie die Sätze im Präteritum! (Nur 4)**(04)**

1. Früher _____. Heute hat jeder ein Handy.
2. Heute lesen die meisten E-Bücher. Früher _____.
3. Heute machen auch die Männer Haushaltsarbeit. Früher_____.
4. Früher _____. Jetzt hat er mit Rauchen total aufgehört.
5. Man _____ die Berliner Mauer im Jahr 1989.
6. Früher _____. Heute wollen die Kinder lieber bei den Eltern wohnen.

(C) Bilden Sie das Perfekt! (Nur 4)**(04)**

1. Der Mann sieht seine Frau kommen.
2. Man lässt die Gemüse kochen.
3. Die Frau kann nicht so gut Deutsch.
4. Viele Jugendliche lassen sich tätowieren.
5. Ich höre jemanden singen.
6. Er muss sehr früh aufstehen.

(D) Verbinden Sie die Sätze! (Nur 4)**(04)**

1. Er geht zum Unterricht. Er hat hohes Fieber.
2. Die Frau hat ihre Geldtasche zu Hause vergessen. Sie hat kein Geld. Sie hat auch keine Kreditkarte.
3. Die Leute haben keine Zeit. Sie treffen ihre Freunde selten.
4. Das Leben in der WG ist gut und interessant. Es hat auch Nachteile.
5. Ich habe einen neuen Job bekommen. Habe ich dir davon erzählt?
6. Das Krokodil lebt auf dem Land. Es lebt auch im Wasser.
7. Hunde essen gern Fleisch. Sie essen aber auch gern vegetarisch.

(E) Bilden Sie Relativsätze! (Nur 4)**(04)**

1. Kannst du mir dein Kleid leihen? Du hast es letzte Woche gekauft.
2. Die Lehrerin ist nett. Sie kommt aus England.
3. Der Mann ist sehr reich. Er arbeitet sehr hart.
4. Deutschland ist ein Land. Es liegt im Herzen Europas.

5. Meine Großeltern wohnen nicht bei uns. Sie haben eine Villa auf dem Land.
6. Herr Beck arbeitete bei Bosch. Er ist jetzt ein Rentner.

(F) Ergänzen Sie das richtige Wort! (Nur 4)

(04)

1. Viele Leute aus Albanien und Syrien wollen nach Deutschland. Deshalb ist Deutschland heute ein _____ geworden.
2. In Deutschland ist ein Glücksschwein ein _____.
3. _____: Mehrere junge Leute teilen die Wohnung und den Haushalt.
4. Deutschland hat 16 _____.
5. Frankfurt ist das _____ Deutschlands.
6. Viele Leute wollen sehr stark abnehmen. Sie essen und trinken kaum und machen zu viele Übungen und belästigen den Körper. Das nennt man den _____.

Frage 4. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die darauf folgenden [08] Fragen!

Bäume sind sehr wichtig im Leben. Wir essen ihre Früchte: Äpfel, Birnen, Kirschen, Nüsse,. Sein Laub gibt Schatten bei Sonne und Schutz bei Regen. Man braucht sein Holz im Winter zum Heizen. Aus Holz macht man auch Möbel, Papier, Häuser, Schiffe, Musikinstrumente und auch Streichhölzer. Der Baum reinigt die Luft und verbessert das Klima. Ein Baum kann Sauerstoff für 10 Menschen produzieren. Der Baum schützt auch den Boden, seine Wurzeln halten die Erde fest und speichern das Regenwasser im Boden. Es gibt Bäume, die bis 2000 Jahre alt werden. Meistens wird aber ein Baum 200 bis 3000 Jahre alt.

Der Mensch produziert viele Sachen, die sein Leben leichter und einfacher machen. Diese Sachen sind aber für die Natur sehr gefährlich. Fabriken, Autos, Industrien, Heizungen produzieren mehr als 4000 Gifte, die dem Wald schaden. Besonders gefährlich ist der saure Regen. (Saurer Regen = Schwefeldioxid d.h. SO₂ + Regenwasser). Er zerstört den Waldboden und die Wurzeln. Dann werden die Bäume schwach und krank. Baumkrankheiten und schädliche Insekten zerstören dann die Bäume. Langsam stirbt der ganze Wald.

Ein Picknick im Wald oder eine Wanderung ist sehr schön. Man darf aber dann die Plastiktüten, die Papierteller und Handtücher nicht einfach wegwerfen. Versucht Energie zu sparen, dann gibt es auch weniger Abgase und mehr frische Luft. Sonst werden eure Kinder eines Tages fragen: „Mutti, was ist ein Baum?“

A. Beantworten Sie die Fragen! (Nur 2)

(04)

1. Was alles kann ein Baum?
2. Was bedeutet eigentlich Waldsterben?
3. Was bedeutet Saurer Regen?
4. Wie können wir den Wald schützen?

B. Richtig oder falsch!

(02)

1. Bäume helfen den Menschen viel.
2. Saurer Regen ist gefährlich.
3. Die Kinder wissen nicht was Bäume sind.
4. Bäume können ein langes Leben haben.

C. Suchen Sie aus dem Text:

(02)

1. Das Gegenteil von schwierig
2. Zwei Feminin Nomen

Frage 5. Dialoge Schreiben

[04]

Ergänzen Sie den Dialog!Gespräch über eine Reise

- Hallo Katrin, du bist so braun. _____ ?
 - Ja, ich war doch mit Max in Spanien.
- _____ ?
 - Ja sehr. Der Urlaub war wirklich toll.
- _____ ?
 - Super! Es war ein Fünf-Sterne Hotel. Wirklich fantastisch.
- _____ ?
 - Immer Sonne. Nur einmal hat es geregnet.
- _____ ?
 - Wir haben die Städte Malaga und Cordoba besichtigt.
- Oh super. Und jetzt musst du wieder arbeiten. Wie schade!

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1006

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
GUJARATI
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

પ્રશ્નઃ:- ૧ નીચેના માંથી કોઈ પણ એક વિષય પર નિબંધ લખો.

(૧૫)

- ૧ સાહસ વિના સિક્કિ નથી
- ૨ ધરતી નો છેડો ધર
- ૩ બદલાતા ગામડાં
- ૪ વધતી જતી બેરોજગારી

પ્રશ્નઃ- ૨ કોઈ પણ એક પ્રશ્ન નો સવિસ્તાર ઉત્તર લખો.

(૧૫)

- ૧ લેખક ચંદ્રવદન મહેતા આજીવન પ્રવાસી રહ્યા છે. સમજાવો.
- ૨ કાકા સાહેબે પોતાને જીવન ભર નો રખડુ કહ્યો છે. તેમના જ શબ્દો માં વર્ણાવો.

પ્રશ્નઃ- ૩ કોઈ પણ એક પ્રશ્ન નો સવિસ્તાર ઉત્તર લખો.

(૧૫)

- ૧ ઉમાશંકર જોશી ના કાવ્ય વિશ્વતોમુખી કાવ્ય માં હિમાલય નું વર્ણન.
- ૨ કવિ ઉમાશંકર નો પ્રકૃતિપ્રેમ.

પ્રશ્ન ૪ (અ) દ્રોગનોંધ લખો. (કોઈ પણ એક)

(૦૮)

- ૧ કવિશ્રી સુનદરમે કરેલું જોગના ઘોંધ નું વર્ણન.
- ૨ આમાર સોનાર બાંગ્લા માં ગુણવંત શાહ ના અનુભવો.

(બ) દ્રોગનોંધ લખો.(કોઈ પણ એક)

(૦૮)

- ૧ ગંગોત્રી કાવ્યસંગ્રહ ના ઉષા કાવ્ય માં વર્ણવેલું સવાર નું વર્ણન.
- ૨ કલા નો શાહિદ કાવ્ય માં વર્ણવેલી કવિ ની વ્યથા.

પ્રશ્ન ૫ (અ) પૂર્વાપર સંબંધ લખો. (એક ગાંધી એક પદ્ય)

(૦૮)

- ૧ સ્નાન માટે તો કિનારો બહુ સુંદર અને સલામત છે.
- ૨ હાં પર મેં સુખ્ખ કી મોટર મેં ચલા આયા.
- ૩ પરોવી ત્યાં દ્રષ્ટિ અનિમિષ ઘડી વાર ઉભજે.
- ૪ ઉષા મહીં પરાકાણા સત્ત પ્રકાશ ઓ સુંદર.

પ્રશ્ન ૫ (બ) પત્રલેખન

(૦૮)

તમારી કોલેજ દ્વારા યોજવામાં આવેલા દક્ષિણ ભારત ના પ્રવાસમાં જોડાવા માટે મંજૂરી માંગતો પત્ર તમારા પિતાજી ને લખો.

અથવા

અહેવાલ લેખન

તમારી કોલેજમાં વૃક્ષારોપણ સપ્તાહ ઉજવવામાં આવ્યું હતું. તે પ્રસંગનો અહેવાલ આશરે એકસો શબ્દો માં લખો.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1007

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

URDU

**General Paper I
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) Attempt All questions.

(2) Figures to the left indicate full marks.

(A) Bang-e-Dara.

(B) Chand Hum Asr.

[۱۵]

۱۔ اردو نظم کے محسن پر روشنی ڈالئے۔

یا

اردو نظم کے ابتدائی دور پر اظہار خیال کیجئے۔

[۱۵]

۲۔ اردو میں خاکہ نگاری کی تاریخ پر روشنی ڈالئے۔

یا

خاکہ نگاری کی روشنی میں کتاب ”چند ہم عصر“ کا تجزیہ کیجئے۔

[۱۵]

۳۔ (الف) اقبال کی نظموں کی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

اقبال کی شخصیت اور تصانیف پر روشنی ڈالئے۔

[۱۵]

(ب) مولوی عبدالحق کے خاکوں پر اظہار خیال کیجئے؟

یا

خاکہ نگاری کے کن گوشوں کو اجاگر کرتا ہے؟ واضح کیجئے۔

[۱۰]

۴۔ ذیل میں سے کسی ایک خاکہ کا فنی جائزہ پیش کیجئے:

(۱) مولانا محمد علی جوہر

(۲) نواب محسن الملک

(۳) گدڑی کا لال نورخان

[۱۰]

۵۔ ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے:

(۱) تو شنا سائے خراش عقدہ مشکل نہیں

اے گلِ رنگیں ترے پہلو میں شاید دل نہیں

(۲) دُور سے دیدہ امید کو ترساتا ہوں

کسی بستی سے جو خاموش گذر جاتا ہوں

(۳) جل رہا ہوں کل نہیں پڑتی کسی پہلو مجھے

ہاں ڈبودے اے محیط آب گنگا تو مجھے

(۴) انجمن حُسن کی ہے تو تری تصویر ہوں میں

عشق کا تو ہے صحیفہ، تری تفسیر ہوں میں

(۵) موج ہے نام مرا، بحر ہے پایا ب مجھے

ہونہ زنجیر کبھی حلقة گردا ب مجھے

(۶) نہاں ہے تیری محبت میں رنگِ محبوبی

بڑی ہے شان، بڑا احترام ہے تیرا

(۷) پتھر کی مورتوں میں سمجھا ہے تو خدا ہے

خاکِ وطن کا مجکو ہر ذرہ دیوتا ہے

Total No. of Questions—**5+5**

[Total No. of Printed Pages—**8**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1010

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

HINDI GENERAL-I

(हिंदी सामान्य स्तर-1)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्यपुस्तकों :— (i) गद्य वैभव — संपादक : डॉ. राजेंद्र खैरनार।

(ii) काव्य सरिता — संपादक : डॉ. सुरेश साळुंके।

सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]

(i) 'पंच-परमेश्वर' कहानी का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

(ii) 'भगत की गत' कहानी में परसाईंजी ने समाज में व्याप्त पाखंड पर किस प्रकार प्रहार किया है ?

(iii) 'सुख' कहानी का सारांश अपने शब्दों में लिखिए।

(iv) 'महानगर की मैथिली' कहानी में लेखिका ने महानगरीय जीवन का चित्रण किस प्रकार किया है ?

(v) 'वही की वही बात' कहानी में मनुष्य की स्वार्थी वृत्ति का चित्रण किस प्रकार किया है ?

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]

(i) 'ठुकरा दो या प्यार करो' कविता का भावार्थ अपने शब्दों में लिखिए।

(ii) 'हो गई है पीर' कविता में कवि कौनसा संदेश देते हैं ?

- (iii) 'जो बीत गई' कविता में कवि ने अपनी पीड़ा भुला देने का कैसा प्रयास किया ?
- (iv) 'जो शिलाएँ तोड़ते हैं' कविता में कवि ने श्रम का महत्व किस प्रकार प्रतिपादित किया है ?
- (v) 'अकाल और उसके बाद' कविता में कवि ने अकाल की स्थिति का चित्रण किस प्रकार किया है ?
3. (अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक अवतरण की संसदर्भ व्याख्या कीजिए : [7]
- (i) "लेकिन आज नहीं तो कल, रुपया तो देना ही पड़ेगा। कागज के टुकड़ों पर अपना स्नेह, ममता और प्यार बेचने वालों के बीच तुम इस तरह कब तक रह सकोगी।"
- (ii) "दो दिन से कोई मुरदा ही नहीं आया। तीसरे दिन आया भी तो वह भी लावारिस। बड़ी मुश्किल से लकड़ी के ही पैसे जुटा पाए थे अर्थों को कंधा देने वाले।"
- (आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक अवतरण की संसदर्भ व्याख्या कीजिए : [7]
- (i) "पथर का दिल पसीजते देखा न हो अगर,
तो बर्फ की शिलाओं का गलना भी देखिए।
जो चुभ रहे हैं—शूल हैं, यह अर्द्ध-सत्य है,
इन नर्म-नर्म फूलों का चुभना भी देखिए।"
- (ii) "रथ का टूटा हुआ पहिया
उसके हाथों में
ब्रह्मास्त्रों से लोहा ले सकता हूँ।
मैं रथ का टूटा हुआ पहिया हूँ।"

4. (अ) निम्नलिखित पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं आठ के हिंदी पर्याय लिखिए : [8]

- (i) Account
- (ii) Agenda
- (iii) Cash
- (iv) Formal
- (v) Job
- (vi) Proposal
- (vii) Record
- (viii) Trust
- (ix) Transfer
- (x) Witness.

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं आठ वाक्यों को शुद्ध करके फिर से लिखिए : [8]

- (i) कल को वर्षा हो रही थी।
 - (ii) एक विद्यार्थी को दो पुस्तक नहीं मिलेगा।
 - (iii) तेरे को क्या मँगता।
 - (iv) सभी नेतों ने यही कहा।
 - (v) वह बहोत होशियार है।
 - (vi) भगवान का दर्शन हुआ।
 - (vii) पेड के उपर बंदर बैठा है।
 - (viii) समीरा की आँखों से आँसू बह रहा था।
 - (ix) सीमा उसकी माता के साथ गई।
 - (x) बालक ने नेता के गले में एक फूल की माला डाली।
- (इ) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [6]
- Today when we dream about India becoming a great empire,
we actually forget farming. There are lots of industries in our

country but how many agriculture related industries do we have ? This question is thought provoking. Everywhere, in this nation, we find the farmers in the utter darkness of depression. The important questions like electricity water, good quality seeds, capital and market have stood on their way, we should remember that the nation cannot progress until the eighty percent of the farmers development takes place.

अथवा

आज जेव्हा आपण महासत्ता बनण्याचे स्वप्न पाहतो तेव्हा खरे तर शेतीला विसरलेलो असतो. या देशात उद्योगांची भरभरार भरपूर झाली, होत आहे; पण यात शेतीशी संबंधित उद्योग किती आहेत ? हा विचार करायला लावणारा प्रश्न आहे. देशात सगळीकडे शेतकरी निराशेच्या गर्टेत सापडलेला दिसतो. त्याच्यापुढे वीज, पाणी, चांगल्या प्रतीचे बियाणे, भांडवल व बाजारपेठ असे महत्त्वाचे प्रश्न उभे आहेत. ऐशी टक्के शेतकऱ्यांचा विकास न होता देशाचा खरा विकास होऊ शकत नाही हे आपण ध्यानात घ्यायला हवे.

5. निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर निबंध लिखिए : [12]
- (i) आतंकवाद : एक गंभीर समस्या
 - (ii) खेल का महत्त्व
 - (iii) सोशल मीडिया और युवा पीढ़ी।

[5201]-1010

(प्रयोजनमूलक हिंदी) (Functional Hindi)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं छः शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए : [6]

- (1) Abstract
- (2) Assistant
- (3) Candidate
- (4) Damage
- (5) Enquiry
- (6) Full term
- (7) Good faith
- (8) Posting.

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं छः गणितीय आँकड़ों तथा चिह्नों को मानक वर्तनी के अनुसार लिखिए : [6]

- (1) $2\frac{1}{2}$
- (2) 11
- (3) 100
- (4) 67
- (5) $28 + 15 = 43$
- (6) 74%
- (7) $5 \times 5 = 25$

(8) 14

(9) $35 - 22 = 13$

(10) 87.6

2. निम्नलिखित वाक्यों में से किन्हीं आठ वाक्यों को मनक वर्तनी के आधार पर शुद्ध करके लिखिए : [8]

- (1) कई नौजवान युवक नशीले पदार्थों के आदी हो गए हैं।
- (2) वे कभी कभी गाना गाये हैं।
- (3) आप साइकिल को भी लाये हैं ?
- (4) रंगमंच में नाटक का खेल हुआ।
- (5) मेरा बाल लंबा है।
- (6) उसका आवाज सुंदर है।
- (7) नदी को बाढ़ आई।
- (8) पत्र के नीचे स्वाक्षरी करो।
- (9) हमने गरीबों की मदद करनी चाहिए।
- (10) पुलिस आया और चोर को पकड़ कर ले गया।

3. (अ) निम्नलिखित परिच्छेद का एक-तिहाई शब्दों में सार-लेखन कर उसे उचित शीर्षक दीजिए : [6]

‘समाचार लेखन’ एक कला है। इसमें तथ्य, रोचकता, जानकारी, कुतूहल एवं विचार तत्व आदि का सामंजस्य रहता है। विविध-विषयों, क्षेत्रों, स्थानों की सूचनाओं और गतिविधियों को कम से कम शब्दों में और प्रभावशाली ढंग से पाठकों तक पहुँचाना ‘समाचार लेखन’ का मुख्य उद्देश्य है। इसलिए इसकी सबसे बड़ी कसौटी है सहज संप्रेषणीयता और पाठकों की अभिरुचियों की संतुष्टि। इस कसौटी का निर्वाह करते हुए, प्रभावशाली समाचार लेखन में कुशलता प्राप्त करने के लिए

यह आवश्यक है कि सबसे पहले 'समाचार' के स्वरूप को, उसके प्रमुख तत्वों तथा प्रकारों की जानकारी प्राप्त कर ली जाए।

(आ) निम्नलिखित पत्रों में से किन्हीं दो पत्रों के प्रारूप तैयार कीजिए : [10]

- (1) सुनिल/सुषमा सरोदे, 'दत्तमंगल भवन' श्रद्धा कॉलनी, वालुज से तुषार/तनुजा वैद्य, 14 स्वामीनारायण मार्ग, औरंगाबाद को बेटी के विवाह के उपलक्ष्य में निमंत्रण पत्र भेजता/भेजती है।
- (2) समीर/सुमेधा पाठक, 151, नगरकर बाड़ा, अहमदनगर से वैष्णव/वैष्णवी सोलापुर, कर आयुक्त, कृषि संचालनालय, अहमदनगर के नाम अपनी पदोन्नति हेतु आवेदन-पत्र लिखता/लिखती है।
- (3) अंजली सोनवणे, कलानगर, मेरी, नाशिक से महानगर निगम अधिकारी, नाशिक, महानगर निगम नाशिक को कलानगर के कूड़ेदान से घण्टागाड़ी द्वारा कूड़ा न उठाए जाने के संदर्भ में शिकायती पत्र लिखती है।

4. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषयों पर विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [10]

- (1) वृद्धाश्रम का विज्ञापन।
- (2) ठेले पर बिक रहे कपड़ों का विज्ञापन।
- (3) जल साक्षरता का विज्ञापन।
- (4) हास्य कलब का विज्ञापन।

(आ) निम्नलिखित मराठी अथवा अंग्रेजी परिच्छेद का हिंदी अनुवाद कीजिए : [6]

फॅन्सी बाजार येथील निवासस्थान बदलून आम्ही औरंगपुरा येथे राहावयास आलो आहोत. आमचा निवासी टेलीफोन लवकरात लवकर नवीन घरी लावल्यास आम्ही आपले अत्यंत आभारी राहू. आम्ही आपल्या निर्दर्शनास आणू इच्छितो की, नवीन घरी टेलिफोनच्या तारा अगोदरच जोडलेल्या आहेत. त्यामुळे जुजबी काम करून टेलिफोन जोडता येईल.

अथवा

We have shifted our residence from Fancy Bazar to Aurangpura.

We shall be grateful, if you make arrangement immediately for shifting our residential telephone to our new residence. We may state that a line connection is already therein the new flat. So the work to be done is negligible.

5. (अ) निम्नलिखित लघूतरीय प्रश्नों में से किन्हीं तीन के उत्तर लिखिए : [12]
- (1) भारत सरकार द्वारा निर्धारित वर्तनी संबंधी प्रमुख नियमों का परिचय दीजिए।
 - (2) प्रयोजनमूलक हिंदी की विशेषताएँ लिखिए।
 - (3) सूचना एवं प्रौद्योगिकी के क्षेत्र में हिंदी का प्रयोग विशद कीजिए।
 - (4) अनुवाद लेखन का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- (आ) निम्नलिखित विषयों में से किन्हीं चार पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]
- (1) विज्ञापन का महत्व
 - (2) अनुवादक के गुण
 - (3) देवनागरी लिपि की विशेषताएँ
 - (4) सम्प्रेषण कौशल
 - (5) जनसंचार के प्रमुख माध्यम
 - (6) पारिभाषिक शब्द।

Total No. of Questions—**5**

[Total No. of Printed Pages—**5**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1011

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

PERSIAN

General Paper I

(Text : Aks-e-Farsi)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) All questions are compulsory.

(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Define and illustrate any five of the following : [10]

(۱) مبالغہ

(۲) لف و نشر

(۳) تجسس تام

(۴) تجسس زائد

(۵) تضاد

(۶) سمجھ

(۷) استعارہ

2. Write short notes on any two of the following : [10]

(۱) مشتوى

P.T.O.

(۲) رباعی

(۳) غزل

(۴) قصیدہ

3. (A) Reproduce on any *one* short story of the following : [10]

(۱) حکایت ماہی ختنی

(۲) حکایت غلام عجمی

(۳) حکایت کوہ تاقد

(B) Write short notes on any *two* of the following : [12]

(۱) اقبال

(۲) حافظہ شیرازی

(۳) نظامی گنجوی

(۴) عمر خیام

4. Translate and explain into English, Urdu or Marathi any *ten* couplets of the following : [20]

(۱) بگفتا من گل ناچیز بودم

ولیکنی مرتے با گل نشتم

(۲) بزرگی داد یک در هم گدا را

که هنگام دعا یاد آر مارا

(۳) سحرگه غنچه ای در طرف گزار

زنجوت، بخت گلی خندید بسیار

(۴) ولی ای نگاه تو بر چوں و چند

اسیر طسم تو پست و بلند

(۵) داد معشوقه به عاشق پیغام

که کند مادر تو با من جنگ

(۶) من همانم که در ایام حیات

بی شما صرف نکردم اوقاف

(۷) دل می رو دزدشم صاحبدلاں خدارا

در دا که راز پهان خواهد شد آشکارا

(۸) دوریم از سوادِ وطن باز چوں رسیم ؟

ترک سبب ز روئے شریعت کجا رو است

(۹) من از خدمت دمے نیا سودم

گاه و بیگاه در سفر بودم

(۱۰) جواب داد مرایا تو آشنائی نیست

که رہنری تو و من نام پاسبان دارم

(۱۱) ای خدای نقشبندِ جان و تن

با تو ایں شوریده دارد یک سخن

(۱۲) سپردم بتو مایع خوبیش را

تو دانی حساب و کم بیش را

5. (A) Translate any two passages of the following : [10]

(۱) پادشاه را لازم است که در همه حال رسم تو کل فروندگار دتا عنایت ای کارهائے او را چنانکه باید و شاید برآورده اند که روز پادشاه از عالم پر سیر که لفتر اهل ایمان در چند چیز است گفت در دو چیز یکی در ادای نماز و دیگر تو کل بر کرم ساز پادشاه بنائے کار خود بریں دو چیز نهاد و این دو خصلت را عادت کرد.

(۲) آورده اند که سبکتگین پدر محمود در اوائل حال که ملازم سلطان سجور بود. از یک سر اسپ بیش نداشت و اوقات او بغایت بعسرت میگذشت هر روز به عزم شکار بصر رفتی. اگر میدی بدست آمدی بدای گذرانیدی. روزی آهوی دیدی که با پچھے خود در بصر چرید. سبکتگین اسپ بر اغذیت. او را گرفت و دست و پالیش بر بست و در پیش زین نهاده راه شهر بر گرفت. آهو که پچھے خود را گرفتار دیه بازگشت و در پی می دوید فریاد می کرد و می نالید. سبکتگین را بروی رحم آمد.

(۳) بر لب چشمہ بیائے درخت مو شے خانہ گرفتہ بود۔ غوک کے نیز دراں آب بسرمی نہ مود۔ روزے بر لب آب آمدہ نغمہ سرائی آغاز نہاد موش برآں آوازِ دخراش از خانہ برآمدہ نشاطے می کرد و سرے می جنبا نید۔ غوک باو طرح آشنائی افگند۔ روزے موش باغوک گفت : تو زیر آب قراردادی، اگر فریاد کنم از شورِ غوکان دیگر گوش تو نہی رسد چارہ آں جیست ؟ نموك گفت، ایں کار بردل داناۓ تو حوالہ است۔

(B) Translate the unseen English passage in Persian or Urdu or

Marathi :

[8]

A teacher is an ideal guide for an eager young mind of a student. An ideal teacher makes his students feel very comfortable.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1012

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

SANSKRIT (संस्कृत) (G-1)

सुरभारती(Surabhārati)

(2013 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

All questions are compulsory.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

1. 'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा :

Translate any two from 'A' and 'B' Sections each into Marathi or English :

'अ' विभाग

(Section 'A')

[8]

(i) सा होवाच मैत्रेयी-यनु म इयं भगोः सर्वा पृथिवी वित्तेन पूर्णा स्यात् स्यां न्वहं तेनामृताहोऽ नेति। नेति होवाच याज्ञवलक्यः। यथैवोपकरणवतां जीवितं तथैव ते जीवितं स्यात्। अमृतत्वस्य तु नाऽशास्ति वित्तेनेति। सा होवाच मत्रेयी-येनाहं नामृता स्यां किमहं तेन कुर्याम्। यदेव भगवान् वेद तदेव मे ब्रूहीति।

P.T.O.

- (ii) एवं ते त्रयोऽपि शिशवः परस्परमज्ञातजातिविशेषा एकाचारविहारा बाल्यमतिवाहयन्ति । अथ कदाचित्तत्र वने भ्रमन्नरण्यगजः समायातः । तं दृष्ट्वा तौ सिंहसुतौ द्वावपि कुपिता-ननौ तं प्रति प्रचलितौ यावत्, तावत्तेन शृंगालसुतेनभिहितम्—अहो गजोऽयं युष्मत्कुलशत्रुः । तन्न गन्तव्यमेतस्याभिमुखम् । एवमुक्त्वा गृहं प्रधावितः ।
- (iii) विदूषक—कथं भविष्यति । यत्सारभाण्डे व्यापृता माधविका देण्या संदिष्टा । ममाङ्गुलीयक-मुद्रामदृष्ट्वा न मोक्तव्या त्वयेयं हताशा मालविका बकुलावलिका च इति ।
- राजा — सखे, किमत्र प्रतिकर्तव्यम् ।
- विदूषक — अस्त्यत्रोपायः ।
- राजा — क इव ।
- विदूषक — कोऽप्यदृष्टः शृणोति । कर्णे ते कथयामि ।

‘ब’ विभाग

(Section ‘B’)

[8]

- (i) प्राज्यकामा जनपदाः सम्पन्नतरगोरसाः ।
विचरन्ति महीपाला यात्रार्थं विजिगीषवः ॥
सेवमाने दृढं सूर्ये दिशमन्तकसेविताम् ।
विहीनतिलकेव स्त्री नोत्तरा दिक् प्रकाशते ॥
- (ii) रत्नैः स्त्रीभिस्तथा गोभिर्धनैर्बहुविधैरपि ।
निदशनैश्च बहुभिः कुण्डलेष्मुः पुरन्दरः ॥
यदि दास्यसि कर्णं त्वं सहजे कुण्डले शुभे ।
आयुषः प्रक्षयं गत्वा मृत्योर्वशमुपैष्यसि ॥
- (iii) तनयः-आयन् कोऽयमितस्ततः प्रतिपदं पश्यन् दृशा क्रुरया
पश्चात्पादचरः परः पदयुगं धुन्वन् मुहुः पाश्वर्योः ।
दृश्यो नाऽत्र विचित्रलोमनिवहो वालोऽथवा कोमलः
पङ्कोन्मग्नविशुष्कदेहकिटिवच्छन्नाङ्गकः केनचित् ॥

2. (i) नविन गाव वसविण्यासंदर्भातील कौटिल्याचे विचार स्पष्ट करा. [16]

Explain Kautilyā's views regarding the settlement a new town.

किंवा/Or

(ii) “चंद्रापीडस्य विद्याग्रहणम्” संदर्भातील बाणाच्या भाषाशैलीची वैशिष्ट्ये सांगा. [16]

Explain with reference to “चंद्रापीडस्य विद्याग्रहणम्” the politics style of Bāna .

3. (i) हेमन्तवर्णनमचे रसग्रहण करा. [16]

Appreciate the lesson हेमन्तवर्णनम्.

किंवा/Or

(ii) पाण्डुरङ्गअष्टकम मध्ये केलेले पांडूरङ्गाचे वर्णन स्पष्ट करा. [16]

How is Panduranga described in पाण्डुरङ्गअष्टकम् ?

4. ‘अ’ आणि ‘ब’ विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही दोहोंचे संसंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

Explain with reference to the context any two each from Sections A and B :

‘अ’ विभाग

(Section ‘A’)

(i) नन्वहमेव ब्राह्मणस्य जीवित संशय निमित्तं।

(ii) यस्मिन्कुले त्वमुत्पन्नो गजस्तत्र न हन्यते।

(iii) आत्मनि खल्वरे दृष्टे श्रृते मते विज्ञात इदं सर्व विदितम्। [8]

‘ब’ विभाग

(Section ‘B’)

(i) जलान्यनुपभोग्यानि सुभगो हव्यवाहनः।

(ii) परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम्।

(iii) अल्पकेशं मरणं दारिद्र्यमनन्तकं दुःखम्। [8]

5. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा : [16]

Write short notes on any *two* of the following :

(i) शिकागो धर्मपरिषद

Chicago 'धर्मपरिषद'

(ii) गौतमाला झालेला सर्पदंश

Snake bite to 'गौतम'

(iii) वैश्यमपायनाची मैत्री

Friendship of 'वैश्यमपायन'

(iv) कालिदासाच्यामते उत्तम शिक्षकाची वैशिष्ट्ये “सुभाषितरलानीच्या” आधारे।

Kālidās's views on best teacher in “सुभाषितरलानि”.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1015

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

ARABIC

General Paper I

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English or Urdu or Marathi any two of the following passages :

[20]

(الف) ”الْوَلْدُ جَالِسٌ عَلَى الْكَرْسِيِّ، هُوَ مَسِرُورٌ. الْبَنْتُ جَالِسَةٌ عَلَى السَّرِيرِ، هِيَ مَسِرُورَةٌ. التَّلَمِيذُ حَاضِرٌ فِي الْفَصْلِ هُوَ نَشِيطٌ. الْأَبُ وَاقِفٌ فِي الْبَيْتِ. هُوَ غَاضِبٌ. الْمُدْرِسُ رَاجِعٌ إِلَى الْبَيْتِ هُوَ كَسَلَانٌ. أَنَا أَرْكَبُ الدَّرَاجَةَ وَأَذْهَبُ إِلَى الْجُنَيْنَةِ مَسَاءً. أُتُرُكُ الدَّرَاجَةَ عِنْدَ الشَّجَرَةِ وَأَسْبَحُ فِي الْبَرْكَةِ وَأَفْرَحُ. أَنْتَ تَدْخُلُ الْآنَ فِي الْفَصْلِ وَتُفْتَحُ الْكِتَابَ وَتَقْرَأُ الْدَّرْسَ وَتَكْتُبُ الْأُمْلَاءَ وَتَسْمَعُ كَلَامَ الْأُسْتَادِ. سَلَمَى تَدْخُلُ الْمَطَبَخَ وَتَغْسِلُ الْإِنَاءَ وَتَطَبَخُ الطَّعَامَ-“

(ب) راشد يذهب إلى الجنينية و ينظر إلى الزهرة و يفرج بها ساجد

يذهب إلى الميدان و يلعب بالكرة. سعاد تخرج إلى القناة و تجلس في ظل الشجرة و تفرج. أنا أجلس على حافة البركة و الناظر إلى السمك و أفرج به. السمك يسبح في الماء. سعاد تنظر إليه و تفرج. خالد يخرج من البيت و يحضر في الفصل و ينظر إلى الكتاب. سلمى تفرغ من الأصلوة و تذهب. إلى حجرة النوم. أنت يا سعاد تفرغ من القراءة و تذهب إلى المطبخ.“

(ج) ”هذه جنينة حامد. هذا سور الجنينية. هذا باب الجنينية. في جنينة حامد: شجر ورد، زهر، بركة، سمكة. هذا نهر الجنينية. هذا

بستان الجنينية. ذلك ولد البستانى. هذه شجرة ورد. تلك شجرة تضاح. هذه زهرة بنفسها. تلك زهرة فلي. هذه بركة الجنينية. تلك سمكة البركة. جنينة حامد كبيرة. باب الجنينية مفتوح. بستان الجنينية نسيط. ولد البستانى صغير. سور الجنينية مرفوع.“

2. Explain any five of the following couplets : [15]

(١) يَا إِلَهِي يَا إِلَهِي

يَا مُجِيبُ الدَّعْوَاتِ

(٢) إِجْعَلِ الْيَوْمَ سَعِيدًا

وَكَثِيرَ الْبَرَكَاتِ

(٣) وَأَعِنِّي فِي دُرُّوصِي

وَأَدَاءِ الْوَاجِباتِ

(٤) وَأَنِّرْ عَقْلِيْ وَقَلْوَبِيْ

بَا الْعُلُومِ النَّافِعَاتِ

(٥) رَبِّيْ رَبِّيْ

نَورُ دَرِّبِيْ

(٦) طَهْرُ قَلْبِيْ

وَاقْبِلُ تُوبِيْ

(٧) أَنْتَ الْخَالِقُ

أَنْتَ الرَّازِقُ

(٨) أَنْتَ الْخَالِقُ

كُلَّ الْحَبْ

(٩) إِغْفِرْ ذَنْبِي

وَاسْتُرْ عِيْبِي

(١٠) نَجِحْ صَعْبِي

وَانْصُرْ شَعْبِي

3. Explain with examples any two of the following topics : [10]

(١) الْمُبَدَّدُ وَالْخَبْرُ

(٢) حُرُوفُ الْجَارِ

(٣) الْمُرَكَّبُ التُّوْصِيفِيُّ

(٤) الْضَّمَائِرُ

4. (A) Translate into English any five of the following sentences : [10]

(١) التِّلْمِيْدُ زَاهِبٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ

(٢) الْبِنْتُ جَالِسَةٌ عَلَى الْكُرْسِيِّ

(٣) عَلَى رَاجِعٍ مَعَ فَاطِمَةَ مِنَ السُّوقِ

(٤) تِلْكَ الْحَافِلَةُ ذَاهِبَةٌ إِلَى الْجَامِعَةِ

(٥) عَلَى الطَّاولَةِ حَرِيدَةٌ

(٦) فِي الشَّلَاجَةِ تُفَاحَةٌ

(٧) هِيَ مَشْغُولَةٌ فِي مَكْتَبَهَا

(٨) وَالِدُّ عَامِلٌ فِي غُرْفَتِهِ

(٩) الْكُرْسِيُّ مُرِيعٌ

(١٠) تِلْكَ السَّيَارَةُ حَمِيلَةٌ

(B) Translate into Arabic any *five* of the following sentences : [10]

- (1) This school is good.
- (2) The chair is comfortable.
- (3) This bus is coming from the college.
- (4) There is a student in the class.
- (5) There is a table in the room.
- (6) On the window there is a curtain.
- (7) His office is far from his home.
- (8) Is your school closed ?
- (9) The colour of his car is beautiful.
- (10) He is going to his friend.

5. Write in detail any two of the following topics : [15]

(١) أَلْشِعْرُ الْجَاهِلِي

(٢) إِمْرَأُ الْقَيْسَرِ

(٣) السَّيْدَةُ خَنْسَاءُ

(٤) الْمُعَلَّقَاتِ

Total No. of Questions—**4+4**]

[Total No. of Printed Pages—**6**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1016

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

ECONOMICS

(G-1 : Agricultural Economics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100 words each (any four) :[20]**

- (i) State the importance of Agricultural Economics.**
- (ii) State the demerits of co-operative marketing.**
- (iii) State the types of Agricultural Labour.**
- (iv) Explain the objectives of World Trade Organization.**
- (v) Explain the traditional methods of irrigation.**
- (vi) Explain the features of Agricultural Labour.**

2. Answer the following questions in **200 words each (any two) :[20]**

- (i) Explain the causes of farmers suicide.**
- (ii) State the problems of Agricultural marketing.**

- (iii) State the problems of agricultural finance.
- (iv) State the types of new irrigation system.
- 3.** Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
- (i) Explain causes and measures of Low Productivity of Agricultural.
- (ii) State and explain reasons and remedies of Drought.
- 4.** Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) Organic farming
- (ii) Food Security
- (iii) Foreign Direct investment
- (iv) Minimum Wages Act
- (v) NABARD
- (vi) Water management.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण :** 80

सूचना :—

- (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

- 1.** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **100** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) ‘कृषी अर्थशास्त्राचे’ महत्व सांगा.
 - (ii) सहकार विपणनातील दोष सांगा.

- (iii) शेतमजुराचे प्रकार सांगा.
- (iv) जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिदष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (v) जलसिंचनाच्या पारंपारिक पद्दती स्पष्ट करा.
- (vi) शेतमजुरांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) शेतकऱ्यांच्या आत्महत्याची कारणे स्पष्ट करा.
- (ii) कृषी विपणनातील समस्या सांगा.
- (iii) कृषी वित्त पुरवठ्यातील समस्या सांगा.
- (iv) जलसिंचनाच्या नविन पद्दती सांगा.

3. खालील प्रश्नांची 400 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) शेतीची उत्पादकता कमी असण्याची कारणे आणि उपाय स्पष्ट करा.
- (ii) दुष्कालाची कारणे आणि उपाय सांगा व स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) सेंद्रिय शेती
- (ii) अन्न सुरक्षा
- (iii) थेट परकिय गुंतवणूक
- (iv) किमान वेतन कायदा
- (v) नाबाड्ड
- (vi) पाणी व्यवस्थापन.

[5201]-1016

(G-1 : Indian Economy-Problems and Prospects)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 100 words each (any four) :[20]

- (i) State the concept of Per Capita Income.**
- (ii) State the problem of overpopulation.**
- (iii) State the causes of poverty.**
- (iv) State the concept of Information Technology.**
- (v) State the objectives of 11th Five Year Plan.**
- (vi) State the measures of Social Security in India.**

2. Answer the following questions in 200 words each (any two) :[20]

- (i) State the major issues of Development in India.**
- (ii) Explain the theory of demographic transition of population.**
- (iii) Explain the problems of Large Scale Industry in India.**
- (iv) State the objectives of 12th Five Year Plan.**

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (i) Explain the sources of agriculture finance.
- (ii) Explain the salient features of Economy of Maharashtra.

4. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Developing Economy
- (ii) Density of Population
- (iii) Types of unemployment
- (iv) Globalization
- (v) Industrial Dispute
- (vi) Planning.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **100** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) दरडोई उत्पन्नाची संकल्पना सांगा.
- (ii) अतिरिक्त लोकसंख्येची संकल्पना सांगा.
- (iii) दारिद्र्याची कारणे सांगा.

- (iv) माहिती तंत्रज्ञानाची संकल्पना सांगा.
- (v) 11व्या पंचवार्षिक योजनेची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- (vi) भारतातील सामाजिक सुरक्षिततेचे उपाय सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) भारतातील विकासाचे प्रमुख मुद्दे सांगा.
- (ii) लोकसंख्येचा “लोकसंख्या संक्रमण सिद्धान्त” स्पष्ट करा.
- (iii) भारतातील मोठ्या उद्योगांच्या समस्या स्पष्ट करा.
- (iv) 12व्या पंच वार्षिक योजनेची उद्दिष्ट्ये सांगा.

3. खालील प्रश्नांचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) कृषि वित्तपुरवठ्याचे मार्ग स्पष्ट करा.
- (ii) महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) विकसनशील अर्थव्यवस्था
- (ii) लोकसंख्येची गुणवत्ता
- (iii) दारिद्र्य
- (iv) जागतिकीकरण
- (v) औद्योगिक कलह
- (vi) नियोजन.

Total No. of Questions—**4+4**]

[Total No. of Printed Pages—**6**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1017

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

POLITICAL SCIENCE

G-1 : Indian Government and Politics
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any four questions (in **100** words each) : [20]

- (i) Composition of Constituent Assembly
- (ii) Right to Freedom of Religion
- (iii) Features of Parliamentary Government
- (iv) Election Commission
- (v) Chief Minister
- (vi) Finance Commission.

2. Attempt any two questions (in **200** words each) : [20]

- (i) Explain the Fundamental Rights of Indian Constitution.
- (ii) Explain the features of Indian Federal System.
- (iii) Explain structure, power and functions of Supreme Court.
- (iv) Discuss the features of party system in India.

3. Attempt any *one* question (in **400** words) : [20]

- (i) Explain the salient features of Indian Constitution.
- (ii) Explain the composition, powers and functions of Lok Sabha.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (i) Right to equality
- (ii) Preamble
- (iii) Role of Governor
- (iv) Attorney General of India
- (v) Caste and Politics
- (vi) Significance of Regionalism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण :** **80**

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्द) : [20]

- (i) घटना समितीची रचना
- (ii) धार्मिक स्वातंत्र्याचा अधिकार
- (iii) संसदीय शासनाची वैशिष्ट्ये
- (iv) निवडणूक आयोग
- (v) मुख्य मंत्री
- (vi) वित्त आयोग

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्द) : [20]

- (i) भारतीय राज्यघटनेतील मुलभूत हक्क स्पष्ट करा.
- (ii) भारतीय संघराज्याची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
- (iii) सर्वोच्च न्यायालयाची रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- (iv) भारतातील पक्षपद्धतील वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्द) : [20]

- (i) भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
- (ii) लोकसभेची रचना, अधिकार, कार्ये स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) समतेचा हक्क
- (ii) सरनामा
- (iii) राज्यपालाची भूमिका
- (iv) महान्यायवादी
- (v) जात आणि राजकारण
- (vi) प्रदेशवादाचे महत्व.

[5201]-1017

G-1 : Modern Indian Political Thought

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]
 - (i) Mahatma Phule's critique on Brahminism.
 - (ii) Explain the views of Lokmanya Tilak on Nationalism.
 - (iii) Dr. Ambedkar's views on caste system.
 - (iv) Ranade's views on Liberalism.
 - (v) Abul Kalam Azad's views on Nationalism.
 - (vi) Savarkar's views on Religion.
2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]
 - (i) Explain M. G. Ranade's views on Poverty of India.
 - (ii) Explain M. N. Roy's views on Radical Humanism.
 - (iii) Explain Mahatma Phule's views on women.
 - (iv) Explain Tilak's views on Swarajya.
3. Attempt any *one* question (in **400** words) : [20]
 - (i) Explain Gandhi's techniques of Satyagraha.
 - (ii) Explain Mahatma Phule's views on Radical Liberalism.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Mahatma Gandhi's concept of Ahimsa.
- (ii) Dr. Ambedkar's thoughts on Social Democracy.
- (iii) M. N. Roy's understanding and critique of Indian National Movement.
- (iv) V. D. Savarkar's views on Hindutva.
- (v) Phule's views on Emancipation of Shudra-Atishudra and Woman.
- (vi) Tilak's Doctrine of Loksangraha.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) महात्मा फुलेंची ब्राह्मण्यावादावरील टीका.
- (ii) लोकमान्य टिळक यांचा राष्ट्रवादविषयक दृष्टिकोन.
- (iii) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जातीव्यवस्थे बाबतचे विचार.
- (iv) रानडे यांचा उदारमतवाद.
- (v) अबुल कलाम आझाद यांचे राष्ट्रवादविषयक विचार.
- (vi) सावरकरांचा धर्मविषयक विचार.

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : [20]

- (i) महादेव गोविंद रानडे यांचे भारतातील दारिक्र्याविषयी विचार स्पष्ट करा.
- (ii) एम. एन. रॅय यांचे मूलगामी मानवतावादासंबंधीचे विचार स्पष्ट करा.
- (iii) महात्मा फुले यांचा स्त्रीमुक्तीविषयक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (iv) टिळकांचे स्वराज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दांत) : [20]

- (i) गांधीजीचे सत्याग्रहाची तंत्रे स्पष्ट करा.
- (ii) महात्मा फुले यांचे मूलगामी उदारमतवादी विचार स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) म. गांधीजीची अहिंसा संकल्पना
- (ii) डॉ. आंबेडकरांचे सामाजिक लोकशाही संबंधी विचार
- (iii) एम. एन. रॅय यांची भारतीय राष्ट्रीय चळवळी बदलची समज आणि समीक्षा
- (iv) वि. दा. सावरकरांचे हिंदुत्व विचार
- (v) फुलांचे शुद्रातिशुद्र व स्त्रियांच्या उद्धारासंबंधी विचार
- (vi) टिळकांचे लोकसंग्रहाचे तत्व.

Total No. of Questions—**4**]

[Total No. of Printed Pages—**3**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1018

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

HISTORY

[G-1 : Chhatrapati Shivaji and His Times (1630-1707)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100 words each (any *four*) :[20]**

(i) State the historical contribution of Saint Eknath.

(ii) Explain the term of ‘Guerrilla Warfare’.

(iii) Explain the Chh. Sambhaji’s relation with Portuguese.

(iv) Write the achievements of Maharani Tarabai.

(v) Discuss the religious life during Maratha Period.

(vi) Explain the fort administration under Chh. Shivaji.

2. Answer the following questions in **200 words each (any *two*) :[20]**

(i) Describe the sources written by Foreign Travellers.

(ii) Discuss the role of Chh. Rajaram in Maratha War of Independence.

- (iii) Explain the position of women under Maratha Period.
- (iv) Write the nature of trade and commerce in times of Chh. Shivaji.
- 3.** Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (i) Explain the causes and consequences of sack of Surat.
 - (ii) Write an account of evaluation of Chh. Sambhaji in Maratha history.
- 4.** Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) Sardeshmukhi
 - (ii) Provincial Administration under Chh. Shivaji
 - (iii) Relation of Chh. Shivaji with British
 - (iv) Ramchandrapant Amatya
 - (v) Got Sabha
 - (vi) Land Revenue System.

(मराठी रूपांतर)

- वेळ :** तीन तास **एकूण गुण :** 80
- सूचना :—**
- (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - (ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

- 1.** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) संत एकनाथांची ऐतिहासिक कामगिरी सांगा.
 - (ii) ‘गनिमी कावा’ ही व्याख्या स्पष्ट करा.

- (iii) छत्रपती संभाजी महाराजांचे पोर्टुगिझांबरोबरचे संबंध स्पष्ट करा.
- (iv) महाराणी ताराबाईची कामगिरी लिहा.
- (v) मराठेकालीन धार्मिक जीवनाची चर्चा करा.
- (vi) शिवकालीन किल्ले प्रशासन स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) परकीय प्रवाशांनी लिहिलेल्या साधनांचे वर्णन करा.
- (ii) छत्रपती राजाराम महाराजांची मराठ्यांच्या स्वातंत्र्य युद्धातील भूमिकेची चर्चा करा.
- (iii) मराठेकालीन स्त्रियांची परिस्थीती स्पष्ट करा.
- (iv) शिवकालीन व्यापार-उदीमाचे स्वरूप लिहा.

3. खालील कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) सुरत लुटीची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- (ii) मराठ्यांच्या इतिहासातील छत्रपती संभाजी महाराजांच्या मूल्यमापनाचा वृत्तांत लिहा.

4. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) सरदेशमुखी
- (ii) शिवकालीन प्रांतिय प्रशासन
- (iii) छत्रपती शिवरायांचे ब्रिटिशांबरोबरचे संबंध
- (iv) रामचंद्रपंत आमात्य
- (v) गोत सभा
- (vi) जमिन-महसूल पद्धती.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1019

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

ANTHROPOLOGY

G-I : Introduction to Social and Cultural Anthropology

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any four of the following questions in 100 words each : [20]

(i) State the uses of White Magic.

(ii) Write down the characteristics of Tribal Law.

(iii) Explain the elements of Culture.

(iv) Describe the concept of Property.

(v) Describe the various functions of family.

(vi) What are the formal means of social control among Tribal Society ?

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]

- (i) Describe the *four* stages of Tribal Economy.
- (ii) Explain the various characteristics of culture.
- (iii) Write the importance of Bhagat in tribal life.
- (iv) Describe the various ways of acquiring mates in tribal society.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words each : [20]

- (i) Describe the nature and scope of Anthropology.
- (ii) Explain the nature of Law and Justice among Adivasis.

4. Write short notes on any *four* of the following : [20]

- (i) Ape Man
- (ii) Head Man
- (iii) Shifting Cultivation
- (iv) Divorce in Tribals
- (v) Couvade
- (vi) Anthropology and Sociology.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

1. खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (i) पांढऱ्या जादूचे उपयोग सांगा.
(ii) आदिवासी कायद्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
(iii) संस्कृतीचे घटक स्पष्ट करा.
(iv) संपत्तीची संकल्पना विशद करा.
(v) कुटुंबाची विविध कार्ये स्पष्ट करा.
(vi) आदिवासी समाजातील सामाजिक नियंत्रणाची औपचारीक साधणे कोणती आहेत.

2. खालील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (i) आदिवासी अर्थव्यवस्थेच्या चार अवस्थांचे वर्णन करा.
(ii) संस्कृतीची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
(iii) ‘भगताचे’ आदिवासी जीवनातील महत्व लिहा.
(iv) आदिवासी समाजातील वधु संपादनाच्या विविध पद्धती विशद करा.

3. खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (i) मानवशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती विशद करा.
- (ii) आदिवासी समाजातील कायदा व न्यायदानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

4. खालील कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

- (i) एप मानव
- (ii) ग्राम प्रमुख
- (iii) स्थलांतरीत शेती
- (iv) आदिवासी मधिल घटस्फोट
- (v) सहप्रसविता
- (vi) मानवशास्त्र आणि समाजशास्त्र.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1020

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

G-I : GEOGRAPHY

Gg-110 : Elements of Geomorphology

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

- (ii) Figures to the right indicate full marks.
- (iii) Draw neat diagrams wherever necessary.
- (iv) Use of map stencil is allowed.

1. Answer in 20 words each (any ten) : [20]

- (i) Write any two branches of Physical Geography.
- (ii) What is Latitude ?
- (iii) What is local time ?
- (iv) What is ‘Gutenberg discontinuity’ ?
- (v) Write the names of any two major plates of the Earth.
- (vi) What is sedimentary rock ?
- (vii) What is folding ?
- (viii) What is mechanical weathering ?
- (ix) What is landslide ?
- (x) Define concave slope.

- (xi) What is flood ?
- (xii) Write any *two* methods of watershed management.
- (xiii) Write any *two* landforms which are surrounded by your area.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (i) Nature of Geomorphology.
- (ii) Shape and size of the Earth.
- (iii) Hydrological cycle.
- (iv) Consequences of ‘Tsunami’.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (i) Write the evidences of continental drift theory.
- (ii) Explain the formation and types of the sedimentary rock.
- (iii) Write in detail chemical weathering.
- (iv) Write in detail soil degradation.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (i) Explain the interior of the Earth with diagram.
- (ii) Define earthquake and explain its causes.
- (iii) Describe the erosional landforms of river with diagrams.
- (iv) Elaborate the application of applied geomorphology in resource evaluation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

(i) प्राकृतिक भूगोलाच्या कोणत्याही दोन शाखा लिहा.

(ii) अक्षवृत्त म्हणजे काय ?

(iii) स्थानिक वेळ म्हणजे काय ?

(iv) 'गटेनबर्ग विलगता' म्हणजे काय ?

(v) पृथ्वीच्या कोणत्याही दोन प्रमुख भूपटूंची नावे लिहा.

(vi) जलजन्य खडक म्हणजे काय ?

(vii) वलीकरण म्हणजे काय ?

(viii) कायिक विदारण म्हणजे काय ?

(ix) भूमीपात म्हणजे काय ?

(x) अंतर्वक्र उताराची व्याख्या लिहा.

(xi) पुर म्हणजे काय ?

(xii) पाणलोट क्षेत्रव्यवस्थापनाच्या कोणत्याही दोन पद्धती लिहा.

(xiii) तुमच्या सभोवतालच्या परीसरातील कोणतेही दोन भूरूपे लिहा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) भूरूपशास्त्राचे स्वरूप.
- (ii) पृथ्वीचा आकार आणि आकृती.
- (iii) जलचक्र.
- (iv) त्सूनामीचे परीणाम.

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) खंडवहन सिद्धांताचे पुरावे लिहा.
- (ii) स्तरीत खडकाची निर्मिती व प्रकार सविस्तर लिहा.
- (iii) रासायनिक विदारण सविस्तर लिहा.
- (iv) मृदान्हास सविस्तर लिहा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (i) पृथ्वीचे अंतरंग आकृतीसह स्पष्ट करा.
- (ii) भूकंपाची व्याख्या सांगून त्याची कारणे स्पष्ट करा.
- (iii) नदीच्या खननकार्यामूळे निर्माण होणारे भूआकार आकृत्यांसह वर्णन करा.
- (iv) साधनसंपत्ती मूल्यमापन या क्रियेचा उपयोजित भूरूपशास्त्रातील उपयोजन विशद करा.

Total No. of Questions—**7+6+5**]

[Total No. of Printed Pages—**5**]

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1021

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MUSIC

संगीत सामान्य (जी-I)

(2013 PATTERN)

विशिष्ट सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार, तबला या तीन पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

राग संगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील छोट्या ख्यालाचे (मध्यलय/दृतलय) स्वरलेखन करा.
2. देस किंवा भैरव यांपैकी कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रीय माहिती लिहा.
3. पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती व ठेका लिहा :
 - (i) तीनताल (त्रिताल)
 - (ii) रूपक
 - (iv) दादरा

4. खालीलपैकी कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा :

- (i) टाळी
- (ii) मात्रा
- (iii) अवरोह
- (iv) पकड
- (v) मार्ंड
- (vi) वर्ज्य स्वर
- (vii) अनुनादी स्वर

5. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

- (i) नादाचे गुणधर्म
- (ii) राग जाती
- (iii) सप्तक व सप्तकाचे पूर्वांग-उत्तरांग
- (iv) वर्ण

6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :

- (i) लोक संगीत
- (ii) संगीत आणि मानवी जीवन
- (iii) स्वर लेखन पद्धती

7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) :

- (i) पं. रविशंकर
- (ii) पं. विष्णू दिगंबर पतुस्कर
- (iii) पं. विष्णू नारायण भातखंडे
- (iv) पं. ओंकारनाथ ठाकूर.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील रजाखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा.
2. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून राग-विस्तार लिहा.
3. रूपक अथवा दादरा यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती देऊन ताललेखन करा.
4. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (i) सप्तक
 - (ii) मसितखानी गत
 - (iii) थाट-राग संकल्पना
 - (iv) रजाखानी गत
 - (v) आलाप
5. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे सांगीतिक योगदान विशद करा.

6. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा :

- (i) स्वरलेखन पद्धती
- (ii) वाद्य वर्गिकरण
- (iii) मी ऐकलेली मैफिल.

[5201]-1021

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

- सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.
(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. दादरा किंवा केरवा यांपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका एकपटीत व दुप्पटीत लिहा.
2. त्रिताल अथवा झापतालामध्ये प्रत्येकी एक मुखडा व किस्म लिहा.
3. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (i) तिहाई
 - (ii) लय व लयप्रकार
 - (iii) दाया
 - (iv) बाया
4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा :
 - (i) अवनद्ध वाद्ये
 - (ii) तबल्याच्या वर्णाची निकास पद्धती.
5. उ. अहमदजान थिरकवाँ अथवा उ. हंबिबुद्दिन खाँ यापैकी कोणत्याही एका तबलावादकाचे चरित्रात्मक योगदान लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3]

**Seat
No.**

[5201]-1022

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
PUBLIC ADMINISTRATION
(Principles of Public Administration)
(2013 PATTERN)

N.B. — (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

- 1.** Attempt any four questions of the following (in **100** words each) : [20]

 - (1) Explain the similarity between Public Administration and Private Administration.
 - (2) Discuss the bases of Department.
 - (3) Discuss the role of Chief Executive.
 - (4) Explain the merits and demerits of methods of Recruitment.
 - (5) Budget — Meaning and Importance.
 - (6) State various features of Bureaucracy.

2. Attempt any two questions of the following (in **200** words each) : [20]

 - (1) Explain the scope (POSDCORB) of Public Administration.
 - (2) State the meaning of Leadership. Explain the functions of Leadership.

P.T.O.

- (3) What is promotion ? State the benefits of Promotion.
- (4) Explain the types of Budgets.
3. Attempt any *one* question of the following (in **400** words) : [20]
- (1) What is Training ? Explain the objectives, types and methods of training.
- (2) Discuss the causes for the growth of Administrative Tribunals.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Principles of Promotion
- (2) Approach of Leadership
- (3) Modern approach of Public Administration
- (4) Decision-making
- (5) Concept of administrative accountability
- (6) Importance of Administrative Tribunals.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : **80**

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]
- (1) लोकप्रशासन व खाजगी प्रशासन यातील साम्य स्पष्ट करा.
- (2) खात्याच्या आधारांची चर्चा करा.

- (3) मुख्य कार्याधिकाऱ्याच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- (4) भरतीच्या पद्धतीच्या गुण-दोषांची चर्चा करा.
- (5) अंदाजपत्रक — अर्थ व महत्त्व.
- (6) नोकरशाहीची विविध वैशिष्ट्ये सांगा.

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दात) : [20]

- (1) लोकप्रशासनाची व्याप्ती (पोस्टकॉर्ब) स्पष्ट करा.
- (2) नेतृत्वाचा अर्थ सांगून, नेतृत्वाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (3) बढती म्हणजे काय ? बढतीचे फायदे सांगा.
- (4) अंदाजपत्रकांचे प्रकार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दात) : [20]

- (1) प्रशिक्षण म्हणजे काय ? प्रशिक्षणाचे उद्दिष्ट्ये, प्रकार आणि पद्धती स्पष्ट करा.
- (2) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाच्या वाढीचे कारणांची चर्चा करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) बढतीची तत्वे
- (2) नेतृत्वासंबंधीचे दृष्टिकोन
- (3) लोकप्रशासनाचा आधुनिक दृष्टिकोन
- (4) निर्णय निर्धारण
- (5) प्रशासकीय उत्तरदायित्व संकल्पना
- (6) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचे महत्त्व.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1023

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

PSYCHOLOGY

G-1 : General Psychology

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in 100 words each (any four) : [20]

(i) Explain the introspection method.

(ii) What is meant by span of Attention ?

(iii) State the need of Hierarchy theory.

(iv) What is forgetting ?

(v) State the stages of mind.

(vi) What is giftedness ?

P.T.O.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) Describe the various perspectives in Psychology.
- (ii) Define conflicts. Discuss the types of conflicts.
- (iii) What is conditioning ? Explain the characteristics of classical conditioning.
- (iv) Describe the misconceptions of personality.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (i) Explain the functions of Glandular system.
- (ii) Define emotion. Explain the various theories of emotion.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (i) Career Avenues in psychology
- (ii) Perceptual constancy
- (iii) Motivational cycle
- (iv) Problem solving
- (v) Projective techniques
- (vi) Decision-making.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक त्या ठिकाणी सुबक आकृत्या काढा.
(iv) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) आत्मनिरीक्षण पद्धती स्पष्ट करा.
(ii) अवधान कक्षा म्हणजे काय ?
(iii) गरजांची वर्चस्वश्रेणी सांगा.
(iv) विस्मरण म्हणजे काय ?
(v) मनाचे स्तर सांगा.
(vi) अलौकीक बुद्धीमत्ता म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) मानसशास्त्राचे विविध दृष्टकोन सविस्तर स्पष्ट करा.
(ii) संघर्षाची व्याख्या सांगा. संघर्षाच्या प्रकारांची चर्चा करा.
(iii) अभिसंधान म्हणजे काय ? अभिजात अभिसंधानाची वैशिष्ट्ये लिहा.
(iv) व्यक्तीमत्वाच्या गैरसमजुती सविस्तर स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) अंतःस्नावी ग्रंथीची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
(ii) भावनेची व्याख्या सांगून भावनेचे विविध सिद्धांत स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

- (i) मानसशास्त्रातील करिअरच्या संघी
- (ii) सांवेदनिक स्थिरता
- (iii) प्रेरणात्मक चक्र
- (iv) समस्या परिहार
- (v) प्रक्षेपण तंत्रे
- (vi) निर्णय प्रक्रिया.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1024

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

GANDHIAN THOUGHT

(G-1 : Introduction to Gandhian Thought)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) :[20]

- (i) Describe briefly Gandhiji's role as a political leader.
- (ii) Explain the Gandhiji's idea of Non-co-operation.
- (iii) Explain briefly Gandhiji's Champaranya Satyagraha.
- (iv) Briefly illustrate Gandhiji's idea of Truth.
- (v) Briefly illustrate Gandhiji's idea of Fearlessness.
- (vi) Explain the Impact of Ruskin on Gandhiji.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) :[20]

- (i) Bring out the importance of Gandhiji's doctrine of Ekadashvrata.

- (ii) Explain and critically evaluate Gandhiji's doctrine of Sarvodaya.
- (iii) Gandhiji : A Social Reformer. Explain it.
- (iv) Explain the importance of Gandhiji's 'Sarvadharma samabhava'.

3. Answer the following questions in **400** words each (any *one*) : [20]

- (i) Bring out the characteristics of satyagrahi according to Gandhiji.
- (ii) Explain and bring out the importance of Gandhiji's idea of ideal society (Ramrajya).

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (i) Gandhiji : A Spiritual Revolutionary
- (ii) Gandhiji's Dandi-Yatra
- (iii) Civil Disobedience : A way of Satyagraha
- (iv) Tolstoy's Impact on Gandhiji
- (v) Gandhiji's Concept of Religion
- (vi) Impact of Bhagwadagita on Gandhiji.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :—**
- (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) एक राजकीय नेता म्हणून गांधीजींच्या भूमिकेचे थोडक्यात वर्णन करा.
- (ii) गांधीजींची असहकार ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iii) गांधीजींचा चंपारण्य सत्याग्रह थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (iv) गांधीजींचा ‘सत्य’ संकल्पनेचे थोडक्यात चित्रण करा.
- (v) गांधीजींचा निर्भयतेची संकल्पना थोडक्यात चित्रण करा.
- (vi) गांधीजींवरील रस्कीनचा प्रभाव स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) गांधीजींच्या ‘एकादशवृत्त’ सिद्धान्ताचे महत्व विषद करा.
- (ii) गांधीजींच्या सर्वोदय सिद्धान्त स्पष्ट करून त्याचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
- (iii) गांधीजी : एक समाजसुधारक, स्पष्ट करा.
- (iv) गांधीजींच्या सर्वधर्मसमभाव संकल्पनेचे महत्व स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) गांधीजींच्या मतानुसार आदर्श सत्याग्रहीची वैशिष्टे विशद करा.
- (ii) गांधीजींची आदर्श समाज (रामराज्य) संकल्पना स्पष्ट करून तिचे महत्व विशद करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) गांधीजी : एक आध्यात्मिक क्रांतिकारक
- (ii) गांधीजींची दांडी यात्रा
- (iii) सविनय कायदेभंग : सत्याग्रहाचा एक मार्ग
- (iv) गांधीजीवरील टॉलस्टॉयचा प्रभाव
- (v) गांधीजींची धर्मसंकल्पना
- (vi) गांधीजीवरील भगवद्गीतेचा प्रभाव.

Total No. of Questions—**4**]

[Total No. of Printed Pages—**3**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1025

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

YOGA

General Paper I

(Yogvidya)

(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any one of the following questions in 50 words : [5]

(i) State the importance of Meditation.

(ii) State the importance of vrukshasan

2. Write short notes on (any two) : [10]

(i) Dhanurasan

(ii) Dharana

(iii) Bhastrika pranayam

(iv) Utkatasana.

3. Answer any *two* questions from the following in **200** to **250** words each : [15]

- (i) Explain the Rajyoga
- (ii) State the importance of Dhyandharana
- (iii) Importance of Pratyahar.

4. Attempt any *one* question in detail : [10]

- (i) State the definition and nature of Yoga. Explain the types of Yoga.
- (ii) Explain in detail the importance of Yam, Niyam in moral behaviour.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : दोन तास

एकूण गुण : **40**

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे **50** शब्दात स्पष्टीकरण घ्या : [5]

- (i) ध्यानाचे महत्व सांगा
- (ii) वृक्षासनाचे महत्व सांगा.

2. थोडक्यात टिपा द्या (कोणत्याही दोन) : [10]

- (i) धनुरासन
- (ii) धारणा
- (iii) भ्रस्त्रिका प्राणायम
- (iv) उत्कटासन.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे द्या : [15]

- (i) राजयोगा स्पष्ट करा
- (ii) ध्यानधारणेचे महत्व सांगा
- (iii) प्रत्याहाराचे महत्व सांगा.

4. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या : [10]

- (i) योगाची व्याख्या, स्वरूप सांगून योगाच्या विविध प्रणाली स्पष्ट करा.
- (ii) नैतिक वर्तनात यम, नियमांचे महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1026

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

HISTORY OF CIVILIZATION

General Paper I

Cultural History of Maharashtra (Upto 13th Century)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 100 words each (any four) : [20]

(i) Write about the Mahanubhav Sect.

(ii) State history and meaning of the word Maharashtra.

(iii) Write the scope of Civilization.

(iv) What do you know about proto-history ?

(v) Write in short about Vakatak dynasty.

(vi) State position of women in Medieval Maharashtra.

P.T.O.

2. Answer the following questions in **200** words each (any two) : [20]

- (i) Discuss Marathi literature with reference to Jotish Ratnamala, Lilacharitra and Viveksindu.
- (ii) Give an account of internal trade in Maharashtra.
- (iii) Discuss the economic life of Rashtrakuta period.
- (iv) Discuss the ancient caves architecture in Maharashtra.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (i) Explain the term civilization and describe the salient features of ancient civilization of Maharashtra.
- (ii) Explain the achievements of the Yadavas of Devgiri in the history of Maharashtra.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (i) Nath sect
- (ii) Temples of Maharashtra
- (iii) Expansion of Megalithic Culture
- (iv) Caste System
- (v) Fairs and Festivals
- (vi) Gatha Saptasati.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) महानुभाव संप्रदाय याविषयी लिहा.
(ii) महाराष्ट्र या शब्दाचा अर्थ आणि इतिहास सांगा.
(iii) संस्कृतीची व्याप्ती लिहा.
(iv) प्रागैतिहासाविषयी तुम्हास काय माहिती आहे ?
(v) वाकाटक घराण्याविषयी थोडक्यात लिहा.
(vi) मध्ययुगीन महाराष्ट्रातील स्त्रीयांचे स्थान.

2. खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) मराठी साहित्याच्या संदर्भात जोतिष रत्नमाला, लिळाचरित्र आणि विवेकसिंधू यांची चर्चा करा.
(ii) महाराष्ट्रातील अंतर्गत व्यापाराची माहिती द्या.
(iii) राष्ट्रकूट काळातील आर्थिक जीवनाची चर्चा करा.
(iv) महाराष्ट्रातील प्राचीन लेणी स्थापत्याची चर्चा करा.

3. खालील कोणताही एक प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (i) संस्कृती ही संकल्पना स्पष्ट करा आणि प्राचीन महाराष्ट्रातील संस्कृतीच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
(ii) महाराष्ट्राच्या इतिहासातील देवगीरीच्या यादवाची कामगिरी स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) नाथ संप्रदाय
- (ii) महाराष्ट्रातील मंदिरे
- (iii) महापाषाण संस्कृतीचा विस्तार
- (iv) जाती व्यवस्था
- (v) सण आणि उत्सव
- (vi) गाथा सप्तसती.

Total No. of Questions—**4**]

[Total No. of Printed Pages—**3**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1027

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

HOME ECONOMICS

(G-1 : Household and General Economics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Diagrams must be drawn wherever necessary.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain the Basic Economics problems.

(ii) Explain the sources of family income.

(iii) Explain the effects of inflation on different income groups.

(iv) Explain the factors which affect decision-making process.

(v) Explain the role of Human Value and Goals in human life.

(vi) Explain the importance of home management.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) :[20]

(i) Explain the difference between Family Budget and Public Budget.

(ii) Explain the functions of money.

(iii) Explain the elements of interior and exterior home decoration.

(iv) Explain the steps of home management.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (i) Explain the Law of Demand with suitable example.
- (ii) Explain the process of decision-making with suitable example.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (i) Features of Economics Law
- (ii) Types of price elasticity of Demand
- (iii) Primary functions of Commerical Banks
- (iv) Merits of decision-making
- (v) House planning
- (vi) Types of Account-keeping.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iv) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) मुलभूत आर्थिक प्रश्न स्पष्ट करा.
- (ii) कौटुंबिक उत्पन्नाचे मार्ग स्पष्ट करा.
- (iii) भाववाढीचे विविध उत्पन्न गटावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- (iv) आर्थिक निर्णय प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

(v) मानवीमूल्ये व उद्दिष्टांची मानवी जीवनातील भूमिका स्पष्ट करा.

(vi) गृह व्यवस्थापनाचे महत्व स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(i) कौटुंबिक अंदाजपत्रक आणि सार्वजनिक अंदाजपत्रक यातील फरक स्पष्ट करा.

(ii) पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.

(iii) अन्तर्गत व बहिर्गत गृहसजावटीचे घटक स्पष्ट करा.

(iv) गृह व्यवस्थापनातील पायऱ्या स्पष्ट करा.

3. खालील कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]

(i) मागणीचा नियम सोदाहरण स्पष्ट करा.

(ii) आर्थिक निर्णय प्रक्रीया सोदाहरण स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) आर्थिक नियमाची वैशिष्ट्ये

(ii) मागणीच्या किंवा लवचिकतेचे प्रकार

(iii) व्यापारी बँकांची प्राथमिक कार्ये

(iv) आर्थिक निर्णयाचे गुण

(v) गृह नियोजन

(vi) हिशेब लिहिण्याचे प्रकार.

Total No. of Questions—**4+4+4**]

[Total No. of Printed Pages—**9**]

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1028

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

[D.S.—G-1 (A) : Defence Mechanism of India]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the powers of the President in relation to Armed forces.
- (2) Explain the Rashtriya Rifle.
- (3) State the role of Border Security Force.
- (4) What is the role of Infantry ?
- (5) State the Andaman and Nicobar Command.
- (6) Explain the characteristics of Signal Corps.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Trace the growth of Indian Navy since 1947.
- (2) State the characteristics and role of Indian Navy.
- (3) Explain the Headquarters of Air force.
- (4) What are the characteristics and role of Armoured Corps ?

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (1) Explain the principles of Defence Organisation.
 - (2) State the characteristics, role and limitations of Engineers.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Various types of Aircraft
 - (2) Army Ordnance Corps
 - (3) Intelligence Agencies
 - (4) Chief of Staff Committee
 - (5) Coast Guard
 - (6) Defence Committee of the Cabinet.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : **80**

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) सशस्त्र सेनादलासंबंधीचे राष्ट्रपतीचे अधिकार स्पष्ट करा.
 - (2) राष्ट्रीय रायफल्स स्पष्ट करा.
 - (3) सीमा सुरक्षा दलाची कामे सांगा.
 - (4) पायदळाची कामे कोणती ?
 - (5) अंदमान व निकोबार कमांड सांगा.
 - (6) संकेतदलाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) 1947 पासुन भारतीय नौसेनेच्या विकासाचा आढावा घ्या.
 - (2) भारतीय नौदलाची वैशिष्टे व कामे सांगा.
 - (3) वायुसेनेचे मुख्यालय स्पष्ट करा.
 - (4) चिलखती दलाची वैशिष्टे व कामे कोणती ?

3. खालील कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर **400** शब्दांत लिहा : [20]
- (1) संरक्षण संघटनेची तत्वे स्पष्ट करा.
 - (2) इंजिनिअर दलाची वैशिष्ट्ये, कामे व मर्यादा सांगा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) वेगवेगळ्या प्रकारची लढाऊ विमाने
 - (2) सेना दारूगोळा विभाग
 - (3) शत्रुविषयक ज्ञान
 - (4) सेनाध्यक्ष समिती
 - (5) तटरक्षक दल
 - (6) केंद्रीय मंत्रीमंडळाची संरक्षण समिती.

[5201]-1028

[D.S.—G-1 (B) : Military Thinkers in 19th Century]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :**— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) State the military thought of H.V. Moltke.
 - (2) Explain Schlieffen plan.
 - (3) State thought of Marshal Foch regarding war.
 - (4) Explain E.F. Ludendorff's thought on 'war'.
 - (5) State Lenin's concept of revolutionary war.
 - (6) Explain General Douhet's theory of air power.
2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (1) Explain strategic thought of A.H. Jomini.
 - (2) State thought of Che Guevara about Guerrilla Warfare.
 - (3) Describe Geopolitical thought of K.E. Houshopher.
 - (4) Explain strategic thought of B.H. Liddle Hart.
3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (1) Describe military thought of Carl Von Clausewitz.
 - (2) Explain Halford Mackinder's Heart land theory.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) J.F.C. Fuller
- (2) A.T. Mahon
- (3) Mao Zedong
- (4) H.V. Moltke
- (5) E.F. Ludendorff
- (6) General Douhet.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) एच.व्ही. मोल्टके यांची लष्करी विचार सांगा.
- (2) श्लायफेन योजना स्पष्ट करा.
- (3) मार्शल फोच यांचे युद्धासंबंधीचे विचार स्पष्ट करा.
- (4) ई.एफ. लूडेनडॉर्फ यांची युद्धासंबंधीचे विचार स्पष्ट करा.
- (5) लेनिनची क्रांतीकारी युद्धाची संकल्पना सांगा.
- (6) जनरल डूहेट यांचा हवाई शक्तीचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) ए.एच. ज्योमिनी यांचे सामरिक विचार स्पष्ट करा.
- (2) चे गेव्हरा यांचे गनिमी युद्धपद्धती विषयीची विचार सांगा.
- (3) के.ई. हौशोफर यांची भूराजनितीक विचार विशद करा.
- (4) बी.एच. लिडल हार्ट यांचे सामरिक विचार स्पष्ट करा.

3. खालील कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर **400** शब्दांत लिहा : [20]
- (1) कार्ल व्हॅन क्लॉजविटझूचे लशकरी विचार विशद करा.
- (2) मॅकिन्डर यांचा मर्म भूमी सिद्धान्त स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) जे.एफ.सी. फुलर
- (2) ए.टी. महान
- (3) माओ झेडाँग
- (4) एच.क्ही. मोल्टके
- (5) ई.एफ. लूडेनडॉर्फ
- (6) जनरल डूहेट.

[5201]-1028

[D.S.—G-1 (C) : Post-Cold War India's Security Environment]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) State the meaning of Globalization.
 - (2) Explain the meaning and concept of Human Rights.
 - (3) What are the effects of Global Warming ?
 - (4) Explain the nature of terrorism.
 - (5) What are the characteristics of Emergence of New Economic Order ?
 - (6) Explain the structure of W.T.O.
2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (1) Critically evaluate the globalization.
 - (2) Explain the India's Internal security challenges.
 - (3) State the causes of terrorism.
 - (4) Describe the India's status in New World Order.
3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (1) Explain the various issues of Environment.
 - (2) Describe the structure, objectives and functions of European Union.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Regional Challenges of India's Security
- (2) Counter Insurgency
- (3) Human Security
- (4) Objectives of Terrorism
- (5) World Trade Organisation (W.T.O.)
- (6) National Counter Terrorism Center (N.C.T.C.)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) जागतिकीकरणाचा अर्थ सांगा.
- (2) मानवी हक्काचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) जागतिक तापमान वाढीचे परिणाम कोणते ?
- (4) दहशतवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (5) नविन जागतिक आर्थिक व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये कोणती ?
- (6) विश्व व्यापार संघटनेची रचना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) जागतिकीकरणाचे टिकात्मक मुल्यमापन करा.
- (2) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेची आव्हाने स्पष्ट करा.
- (3) दहशतवादाची कारणे सांगा.
- (4) नविन जागतिक व्यवस्थेतील भारताचे स्थान विशद करा.

3. खालील कोणताही **एक** प्रश्नाचे उत्तर **400** शब्दांत लिहा : [20]

- (1) पर्यावरणाचे विविध प्रश्न स्पष्ट करा.
- (2) युरोपियन युनियनची रचना, उद्दिष्ट्ये आणि कार्ये विशद करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) भारताच्या सुरक्षेचे विभागीय धोके
- (2) प्रतिविष्टव
- (3) मानवी सुरक्षा
- (4) दहशतवादाची उद्दिष्ट्ये
- (5) विश्व व्यापार संघटना
- (6) राष्ट्रीय दहशतवाद विरोधी केंद्र.

Total No. of Questions—**5**]

[Total No. of Printed Pages—**3**]

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1029

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

SOCIAL WORK

- (1) Social Reform Movements in India.
- (2) Introduction to Social Welfare and Social Services

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

- 1.** Answer any *one* question in **500** words : [16]

Discuss the welfare services for the disadvantaged sections through Five Year Plan.

Or

Discuss the efforts of Government for protection of children's rights.

- 2.** Answer any *one* question in **500** words : [16]

State the history of social services in India through post-independence period.

Or

State the planned provisions for girls education from Maharashtra State.

- 3.** Answer any *one* question in **500** words : [16]

Discuss the work of Raja Ram Mohan Roy for Social Reform.

P.T.O.

Or

State the Social Reform Movement to remove untouchability initiated by Mahatma Gandhi.

4. Answer any *one* question in **500** words : [16]

State the objectives and activities of Ramakrishna Mission.

Or

Discuss planned provisions for social services for OBCs in India.

5. Write short notes on any *two* in **200-250** words each : [16]

- (a) Social Justice—Concept
- (b) Problems of Working Women
- (c) Objectives of Sarvodaya Movement
- (d) Activities of Prarthana Samaj.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य समजावी.

1. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [16]

पंचवार्षिक योजनांत वंचित घटकांसाठी असणाऱ्या कल्याणकारी सेवांची चर्चा करा.

किंवा

मुलांच्या हक्कांचे संरक्षण करण्यासाठी शासनाच्या प्रयत्नांची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [16]

स्वातंत्र्योत्तर कालातील सामाजिक सेवांचा हितिहास सांगा.

किंवा

महाराष्ट्र राज्यातील मुलांच्या शिक्षणाच्या नियोजित उपलब्धता सांगा.

3. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [16]
सामाजिक सुधारणेबाबत राजा राममोहन राय यांच्या कार्याची चर्चा करा.

किंवा

म. गांधीनी अस्पृश्यता निर्मूलनाबाबत केलेला सामाजिक सुधारणा चळवळी सांगा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [16]
रामकृष्ण मिशनची उद्दिष्ट्ये व उपक्रम सांगा.

किंवा

भारतात ओबोीसीसाठीच्या नियोजित उपलब्धतांची चर्चा करा.

5. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी **200-250** शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा : [16]
- (अ) सामाजिक न्याय—संकल्पना
(ब) काम करणाऱ्या महिलांच्या समस्या
(क) सर्वोदय चळवळीची उद्दिष्ट्ये
(ड) प्रार्थना समाजाचे उपक्रम.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1030

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
MATHEMATICAL STATISTICS

(Discrete Probability and Discrete Probability Distributions)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :**— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Use of calculator and statistical tables is allowed.
(iv) Symbols have their usual meanings.

1. Attempt each of the following :

- (a) State true or false of the following : [1 each]
(i) An event containing only one element from the sample space is known as elementary event.
(ii) Independent events are also mutually exclusive events.
(iii) If A and B are independent events then $P(A|B) = P(B)$.
(iv) If $P(A) = 0.3$ and $P(B) = 0.7$, then $P(A) \subset P(B)$.
- (b) Choose correct alternative of the following : [1 each]
(i) If $X \sim B(10, 0.7)$, then mean of X is :
(A) 7
(B) one
(C) two
(D) infinity

P.T.O.

(ii) The value of a discrete random variable (r.v.) with maximum probability is known as :

- (A) mode
- (B) median
- (C) mean
- (D) variance

(iii) The covariance between two independent discrete r.v.s. is :

- (A) zero
- (B) ten
- (C) negative
- (D) not exist

(iv) If A and B are two independent events of Ω with $P(A) = 0.3$ and $P(B) = 0.8$, then $P(A \cup B)$ is :

- (A) 0.11
- (B) 0.24
- (C) 0.86
- (D) 1

(c) Answer in brief of the following : [2 each]

- (i) State axioms of probability.
- (ii) Define mutual independence of three events.
- (iii) If X is Poisson r.v. with $P(X = 1) = P(X = 2)$, then compute $P(X > 1)$.
- (iv) Write the sample space for tossing of three coins at a time.

2. Attempt any four of the following : [4×4=16]

- (a) Define cumulative distribution function of a discrete r.v. State any three properties of it.
- (b) A discrete r.v. X takes values $1, 2, 3, \dots, n$ with equal probabilities. If the ratio of variance to mean of X is 4, find the value of n .
- (c) A pair of fair dice is thrown. Find the probability of getting sum of upper faces at least 10.
- (d) Let X be a discrete r.v. with probability distribution as given below :

X	P[X = x]
0	0.3
1	0.4
2	0.2
3	0.1

Compute $P[X \geq 1]$ and $P[0 < X \leq 2]$.

- (e) Obtain the CGF of Poisson distribution with parameter ‘ m ’ and hence show that all cumulants of it are equal.
- (f) With usual notations, prove that :

$$E(X + Y) = E(X) + E(Y).$$

3. Attempt any four of the following : [4×4=16]

- (a) Explain the ideas of deterministic and non-deterministic models.
- (b) State and prove additive property of moment generating function (mgf) of a discrete r.v.
- (c) A box contain seven items of which three are defective. A random sample of three items is drawn from given box by without replacement at a time. Find the probability of getting exactly two non-defective items.
- (d) Obtain the mean of geometric r.v. with parameter ‘ p ’.
- (e) Verify the independence of bivariate discrete r.v.s. whose joint probability distribution is given below :

	Y	1	2
X			
−1	.18	.42	
1	.12	.28	

- (f) State probability mass function (pmf) of negative binomial distribution. Also, state its mean and variance.

4. Attempt any two of the following : [2×8=16]

- (a) State and prove Bayes theorem.
(b) Let (X, Y) be bivariate discrete r.v. with joint probability distribution as below :

		-1	0	1
X	Y			
1		.2	.15	.05
2		.12	.08	.1
3		.07	.18	.05

Find :

- (i) The conditional probability distribution of X given $Y = 0$.
(ii) The conditional probability distribution of Y given $X = 1$.
(c) (i) Let A and B be two events of Ω such that $P(A) = 0.3$, $P(B) = 0.7$ and $P(A \cup B) = 0.8$, then compute $P(A|B)$ and $P(A^C|B)$.
(ii) Obtain the mean and variance of Bernoulli distribution.
(d) Prove the binomial approximation to hypergeometric distribution, state your assumptions if any.

5. Attempt any one of the following : [1×16=16]

- (a) (i) State and prove additive property of binomial distribution.
(ii) A pair of fair dice is thrown. Discuss the independence of the following three events :
A : even face appears on first die,
B : even face appears on second die,
C : sum of upper faces equals even.

- (b) (i) If X and Y are two independent Poisson discrete r.v.s. with parameters m_1 and m_2 respectively. Obtain the conditional probability distribution of X given $X + Y = n$, where ' n ' be any non-negative integer.
- (ii) Let (X, Y) be bivariate discrete r.v. with joint probability distribution as below :

		Y 0	1	2
X	-1	.15	.2	.05
	0	.1	.18	.12
1	.05	.1	.05	

Compute $E[2X + 3Y]$ and $E[X^*Y]$.

Total No. of Questions—**6**]

[Total No. of Printed Pages—**5**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1031

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

OPTIONAL ENGLISH

General Paper-I

Text : Interface (English Literature and Language)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in about **70** words each
(any *three*) : [12]

- (a) How does Kalam interpret the incident when he got a beating from his father ?
- (b) “The time has come for us to consider seriously the question of a ‘Bharath brand of English’. Comment with reference to ‘Toasted English’.
- (c) How does O Henry build up the atmosphere of an extremely busy office of a stock broker in ‘The Romance of a Busy Broker’ ?

P.T.O.

- (d) Draw a character sketch of the father in the short story ‘A Day’s Wait’.
- (e) How is the absentmindedness of Mr. Maxwell brought to our notice ? Can he be described as a workaholic ? Express your views.
2. (a) Answer the following questions in about **70** words each (any *three*) : [12]
- (i) How does ‘Sonnet 29’ celebrate the presence of love in the poet’s life ?
 - (ii) Explain the symbols used by the poet in ‘The World is too much with us’.
 - (iii) Write a note on the mysterious atmosphere in the poem ‘The Listeners’.
 - (iv) Bring out the significance of the title of the poem ‘No Men are Foreign’ in view of the present context.
 - (v) Discuss ‘The Listeners’ as a poem of magic realism.
- (b) Write short notes on the following (any *two*) : [6]
- (i) Symbolic nature of Human Language
 - (ii) Creativity and Productivity of Human Language
 - (iii) Phatic function of language
 - (iv) Informative function of language.

3. Answer the following questions in about **100** words each (any two) : [12]

- (a) What lesson does the humble clerk learn from the Indian film industry ? How ?
- (b) Explain Chinua Achebe's exploration of complexities of human relationships in 'Marriage is a Private Affair'.
- (c) Comment on the title of the story 'Upper Division Love'.
- (d) What was Okeke's concept of love marriage and what are the things that change his mind ?

4. Answer the following questions in about **100** words each (any two) : [12]

- (a) What is the reason behind the traveller choosing the less travelled path in 'The Road Not Taken' ?
- (b) Explain the argument between the mountain and the squirrel.
- (c) How does the poet distinguish between the real world and the make-belief world of the lovers in 'The Sun Rising' ?
- (d) Comment on the racial discrimination as presented in 'The Ballad of the Landlord'.

5. Answer the following questions in about **100** words each
(any two) : [12]

- (a) Do you agree with the view that 'Lithuania' is a horror play ? Justify your answer.
- (b) Comment on the ending of 'The Swan Song'.
- (c) Bring out the tragic elements in the one act play, 'Lithuania'.
- (d) Attempt a character sketch of Vasili Svetlovidoff.

6. (a) Write a short note in about **50** words (any one) : [4]

- (i) The nature of Syntax
- (ii) Phonology and Phonetics.

(b) (i) Identify the number of phonemes in the following words
(any two) : [2]

- (1) post
- (2) bank
- (3) tall
- (4) know.

(ii) Identify the structure of the following words in terms
of C and V (any four) : [4]

- (1) fair
- (2) plan
- (3) sold
- (4) strange
- (5) next
- (6) raw.

(iii) Identify the vowels in the following words
(any four) : [4]

- (1) curd
- (2) mat
- (3) shut
- (4) get
- (5) put
- (6) sit.

Total No. of Questions—**4**]

[Total No. of Printed Pages—**3**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1033

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

COMMERCE

G-1 : Organisation of Commerce

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (i)** Define the term ‘Commerce’.
- (ii)** What is ‘Wholesale Trade’ ?
- (iii)** What is ‘Marketing’ ?
- (iv)** Give the meaning of ‘Sea-Transport’.

2. Answer in about **100** words each (any *four*) : [20]

- (i)** Explain the services of Wholesaler.
- (ii)** Explain the concept of Buyers and Sellers Market.
- (iii)** Explain the scope of Commerce.
- (iv)** Explain modern concept of Marketing.
- (v)** Explain the functions of Advertising.
- (vi)** Explain the services of Retailer.

3. Answer in about **250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the elements of Marketing Mix.
- (ii) Explain the Internet Advertising.
- (iii) Explain the elements of Marketing.
- (iv) Explain the functions of Money.
- (v) Explain the functions of Packaging.

4. Answer in about **500** words (any *one*) : [20]

- (i) What is Wholesale Trade ? Explain functions of Wholesale Trade.
- (ii) Explain the factors affecting selection of Media.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण :** 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) ‘वाणिज्य’ या संज्ञेची व्याख्या द्या.
- (ii) ‘घाऊक व्यापार’ म्हणजे काय ?
- (iii) ‘विपणन’ म्हणजे काय ?
- (iv) ‘समुद्र-वाहतुकीचा’ अर्थ सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) घाऊक व्यापान्याच्या सेवा स्पष्ट करा.
- (ii) खरेदीदारांची आणि विक्रेत्यांची बाजारपेठ ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- (iii) वाणिज्याची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (iv) विपणनाची आधुनिक संकल्पना स्पष्ट करा.
- (v) जाहिरातीची कार्ये स्पष्ट करा.
- (vi) किरकोळ व्यापान्याच्या सेवा स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) 'विपणन मिश्र' चे घटक स्पष्ट करा.
- (ii) 'इंटरनेट' जाहिरातीबाबत वर्णन करा.
- (iii) विपणनाचे घटक स्पष्ट करा.
- (iv) पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (v) बांधणीचे कार्ये स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची सुमारे 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) घाऊक व्यापार म्हणजे काय ? घाऊक व्यापान्याची कार्ये स्पष्ट करा.
- (ii) जाहिरात माध्यम निवडीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—**4**]

[Total No. of Printed Pages—**3**]

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1034

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

EDUCATION (G-1)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the role of education in economical development.
- (2) Explain the importance of pre-primary education.
- (3) Explain the importance of television in education.
- (4) Explain the meaning of education.
- (5) Explain the 'Earn and Learn' scheme stated by Karmaveer Bhaurao Patil.
- (6) Write the limitations of observation method.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) What is value education ? Explain the importance of value education.
- (2) Explain the aims of ancient education in India.
- (3) Describe the educational thoughts of Swami Vivekananda.
- (4) Explain the advantages and limitations of Introspection method.

P.T.O.

3. Answer any *one* of following questions in **400** words : [20]
- (1) What is the meaning of stagnation and wastage in primary education ? Explain the causes of stagnation and wastage in detail.
 - (2) What is Family ? What are the functions of Family ? Explain the educational role of family in changing period.
4. Write short notes in **50** words each (any *four*) : [20]
- (1) Nature of 'Shantiniketan'
 - (2) Values in Indian Constitution
 - (3) Limitations of Experimental Method
 - (4) Importance of Education stated by J.P. Naik
 - (5) Objectives of Education in National Policy of Education 1986
 - (6) Concept of Non-Formal Education.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : **80**

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) आर्थिक विकासात शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - (2) पूर्व-प्राथमिक शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - (3) दूरदर्शनाचे शिक्षणातील महत्व लिहा.
 - (4) शिक्षणाचा अर्थ स्पष्ट करा.
 - (5) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी सांगितलेली 'कमवा व शिका' योजना स्पष्ट करा.
 - (6) निरीक्षण पद्धतीच्या मर्यादा लिहा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) मूल्य शिक्षण म्हणजे काय ? मूल्य शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - (2) प्राचीन भारतीय शिक्षणाची ध्येय स्पष्ट करा.
 - (3) स्वामी विवेकानंद यांचे शैक्षणिक विचार स्पष्ट करा.
 - (4) आत्मनिरीक्षण पद्धतीचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **400** शब्दांत लिहा : [20]
- (1) प्राथमिक शिक्षणातील स्थगन व गळती म्हणजे काय ? स्थगन व गळतीची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
 - (2) कुटुंब म्हणजे काय ? कुटुंबाची कार्य कोणती ? बदलत्या काळातील कुटुंबाची शैक्षणिक जबाबदारी स्पष्ट करा.
4. प्रत्येकी **50** शब्दांत टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) शांतीनिकेतनचे स्वरूप
 - (2) भारतीय राज्यघटनेतील मूल्ये
 - (3) प्रायोगिक पद्धतीच्या मर्यादा
 - (4) जे. पी. नाईक यांनी सांगितलेले शिक्षणाचे महत्व
 - (5) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1986 मधील शिक्षणाची उद्दिष्ट्ये
 - (6) अनौपचारिक शिक्षणाची संकल्पना.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1035

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MATHEMATICS

FMG-I : Industrial Mathematics

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of calculator is allowed.

1. Attempt any *eight* of the following : [16]

(a) Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow 9} \frac{x[x^2 - 18x + 81]}{x^2 - 81}.$$

(b) If $f(x) = (x^3 + 5)(x^4 + 2)$ find $f'(0)$.

(c) Draw the graphs of the following equations :

(i) $2x + 3y + 12 = 0$

(ii) $x = 2y^2$.

(d) Define the terms ‘Convex and Concave functions’.

(e) Find $A(A + B)$ if $A = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 2 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} 1 & 4 \\ 3 & 1 \end{bmatrix}$.

(f) Evaluate :

$$\int 10x(x^2 + 3)^4 dx.$$

(g) Draw feasible region which is bounded by $2x + 3y \leq 6$,
 $x \leq 1$, $y \leq 1$, $x \geq 0$, $y \geq 0$.

(h) Find transpose of A - B if $A = \begin{bmatrix} 4 & 5 \\ 6 & 7 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$.

(i) State Distributive laws in Matrix Algebra.

(j) Find critical values of :

$$y = -x^3 - 6x^2 + 1440x - 545.$$

2. Attempt any four of the following : [16]

(a) Discuss the continuity of the function $f(x)$ at $x = 3$ and $x = 0$, where :

$$\begin{aligned} f(x) &= \frac{x-3}{x^2-9} && \text{when } x \notin \{3, -3\} \\ &= 6 && \text{when } x \in \{3, -3\} \end{aligned}$$

(b) Evaluate the following limits :

$$(i) \lim_{x \rightarrow 3} \frac{5x^2 - 8x + 9}{x + 2}$$

$$(ii) \lim_{x \rightarrow 2} \sqrt{2x^2 + 1}.$$

(c) Find $\frac{dy}{dx}$ if $y = (3x - 4) \cdot \frac{5x + 1}{2x + 7}$.

(d) Test to see whether the following functions are increasing, decreasing or stationary at $x = 4$:

(i) $y = x^4 - 6x^3 + 4x^2 - 13$

(ii) $y = (5x^2 - 8)^2$.

(e) Find relative extrema for the function :

$$f(x) = x^4 - 8x^3 - 80x^2 + 15.$$

(f) Find minimum average cost for the total cost function :

$$TC = Q^3 - 5Q^2 + 60Q.$$

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(a) The equation for the production isoquant is :

$$25K^{3/5} L^{2/5} = 5400$$

(i) Find the Marginal Rate of Technical Substitution.

(ii) Evaluate it at $K = 243$, $L = 181$.

(iii) Write economic interpretation of MRTS.

(b) Given $f(x) = g(x)/h(x)$, where $g'(x)$ and $h'(x)$ both exist and $h(x) \neq 0$, prove that :

$$f'(x) = \frac{h(x) \cdot g'(x) - g(x) \cdot h'(x)}{[h(x)]^2}.$$

(c) Use implicit differentiation to find $\frac{dy}{dx}$ for the functions :

(i) $7x^4 + 3x^3y + 9xy^2 = 496$

(ii) $(5y - 21)^3 = 6x^5$.

4. Attempt any four of the following : [16]

(a) Find $A(B + C) + I$ where $A = [4 \ 7 \ 2]$, $B = \begin{bmatrix} 6 \\ 5 \\ 1 \end{bmatrix}$, $C = \begin{bmatrix} 9 \\ 5 \\ 8 \end{bmatrix}$

and I is identity matrix of order 1.

(b) Evaluate :

$$\int \frac{6x^2 + 4x + 10}{(x^3 + x^2 + 5x)^3} dx.$$

(c) The rate of net investment is $I = 60t^{1/3}$ and capital stock at $t = 1$ is 85. Find K.

(d) Use Gauss elimination method to solve the following system :

$$4x + 3y - 28 = 0$$

$$2x + 5y = 42.$$

(e) Find TC if $MC = 16e^{0.4Q}$ and $FC = 100$.

(f) Find Extreme points (corner points) of the region bounded by the following constraints :

$$2x + y \leq 10$$

$$y \leq 5$$

$$x \leq 2$$

$$x \geq 0, y \geq 0.$$

5. Attempt any two of the following : [16]

(a) Solve the following LPP by graphical method :

$$\text{Min. } Z = 4x + 3y$$

Subject to :

$$x + 4y \geq 4$$

$$4x + y \geq 4$$

$$x + y \leq 6$$

$$x \geq 0, y \geq 0$$

(b) Find total revenue function and the demand function corresponding to the following marginal revenues :

$$(i) MR = 84 - 4Q - Q^2$$

$$(ii) MR = 60 - 2Q^2 - 2Q.$$

(c) Verify associative and distributive laws for the following matrices :

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}, B = \begin{bmatrix} -1 & 3 \\ -2 & 4 \end{bmatrix}, C = \begin{bmatrix} 1 & 4 \\ -3 & -2 \end{bmatrix}.$$

Total No. of Questions—**4**]

[Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1036

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
PHYSICAL EDUCATION (Theory)
(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

- N.B. :** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw the diagrams wherever necessary.

1. Answer the following in **50** words each (any *two*) : [5]
 - (i) Write importance of sports uniforms.
 - (ii) Write about first-aid on playground.
 - (iii) Write objectives of Physical Education.
2. Answer the following in **100** words each (any *two*) : [10]
 - (i) Write importance of Exercise in youth life.
 - (ii) Write importance of Yogasana in life.
 - (iii) Write about Health related physical fitness.
3. Answer the following in **200-250** words each (any *two*) : [15]
 - (i) Draw a sketch of Kabaddi ground.
 - (ii) Write list of events in Athletics.
 - (iii) Draw a sketch of Volleyball ground.

4. Answer the following in **500** words (any one) : [10]

(i) Write about maintenance of play ground.

(ii) Write about Sports Sociology.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : दोन तास

एकूण गुण : **40**

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे आकृती काढा.

1. खालीलपैकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (फक्त दोन) : [5]

(i) क्रीडा क्षेत्रात गणवेशाचे महत्व स्पष्ट करा.

(ii) मैदानावर प्रथमोपचाराचे महत्व स्पष्ट करा.

(iii) शारीरिक शिक्षणाची विविध उद्दिष्टे लिहा.

2. खालीलपैकी **100** शब्दात उत्तरे लिहा (फक्त दोन) : [10]

(i) युवा आवस्थेत व्यायामाचे महत्व स्पष्ट करा.

(ii) जीवनात योगासनांचे महत्व स्पष्ट करा.

(iii) आरोग्याधिष्ठीत शारीरिक क्षमता याबद्दल लिहा.

3. खालीलपैकी **200-250** शब्दात उत्तरे लिहा (फक्त दोन) : [15]

(i) कबड्डीच्या मैदानाची आकृती काढा.

(ii) अँथलेटिक्स मधील विविध बाबीची यादी करा.

(iii) व्हॉलीबॉलच्या मैदानाची आकृती काढा.

4. खालीलपैकी **500** शब्दात उत्तर लिहा (फक्त एक) : [10]

(i) मैदानाची निगा राखण्या बाबतची माहिती लिहा.

(ii) क्रीडा समाजशास्त्राबद्दल माहिती लिहा.

Total No. of Questions—**5**]

[Total No. of Printed Pages—**4**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1037

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MATHEMATICS

(MG-1 : Algebra and Geometry)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *eight* of the following : [16]

(a) Let $X = \{a, b, c\}$. Construct an example of a relation on X such that the relation is reflexive and symmetric but not transitive.

(b) State Division Algorithm for integers.

(c) Find the rank of $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 4 \end{bmatrix}$.

(d) Find all elements in \mathbf{Z}_{10}^* that satisfy $x^2 = x$.

(e) State factor theorem for polynomials.

(f) Find the centre of the conic :

$$5x^2 + 6xy + 5y^2 - 10x - 6y - 3 = 0.$$

(g) Find the direction cosines of AB where A(2, 3, -1) and B(0, -1, 2).

P.T.O.

(h) Find the distance of a point $(1, -1, 2)$ from the line :

$$\frac{x}{2} = \frac{y-1}{-2} = \frac{z+2}{1}.$$

(i) Define a cylinder.

(j) Find the equation of the sphere with AB as a diameter, where A(2, -3, 1) and B(-1, -2, 4).

2. Attempt any four of the following : [16]

(a) Prove that if x and y are odd integers, then $x^2 + y^2$ is even but not divisible by 4.

(b) Write down the addition table of z_6 .

(c) State and prove Euclid's lemma.

(d) Find greatest common divisor of :

$$f(x) = x^6 + x^3 + x + 1 \text{ and } g(x) = x^2 + 1.$$

(e) Solve $x^3 - 6x^2 + 3x + 10 = 0$, the roots being in A.P.

(f) Find the value of λ for which the following system will have a unique solution :

$$x + y + z = 6,$$

$$x + 2y + 3z = 10,$$

$$x + 2y + \lambda z = 10.$$

3. Attempt any two of the following : [16]

(a) State and prove the Division Algorithm for integers.

(b) Let $A = \begin{bmatrix} 4 & 6 & 6 \\ 1 & 3 & 2 \\ -1 & -4 & -3 \end{bmatrix}$. Find eigenvalues and eigenvectors of A.

(c) Solve the system of equations :

$$2x - 3y + 5z = 1$$

$$3x + y - z = 2$$

$$x + 4y - 6z = 1.$$

4. Attempt any four of the following : [16]

(a) If α, β, γ are the angles made by a line with the positive directions of the coordinate axes, then prove that :

$$\cos^2 \alpha + \cos^2 \beta + \cos^2 \gamma = 1.$$

(b) Find the equation of the plane passing through the points $(1, 2, 2)$, $(2, 1, 2)$ and $(-3, 0, 1)$.

(c) Find the shortest distance between the lines :

$$\frac{x-3}{1} = \frac{y-5}{-2} = \frac{z-7}{1} \text{ and}$$

$$\frac{x+1}{7} = \frac{y+1}{6} = \frac{z+1}{1}.$$

(d) Show that the plane $2x - 2y + z + 12 = 0$ touches the sphere $x^2 + y^2 + z^2 - 2x - 4y + 2z = 3$. Also find the point of contact.

(e) Find the equation of the right circular cylinder whose axis is $x = 2y = -z$ and the radius is 4.

(f) Find the angle θ through which the axes should be rotated so that the transformed form of the expression $ax^2 + 2hxy + by^2$ is free from the product term.

5. Attempt any two of the following : [16]

(a) Reduce the equation $7x^2 + 8xy + y^2 + 6x + 6y - 9 = 0$ to standard form and name the conic.

(b) Find the angle between two lines whose direction cosines are connected by the relations :

$$2l - m + 2n = 0 \text{ and}$$

$$mn + nl + lm = 0.$$

(c) Define a cone. Find the equation of the cone whose vertex is at the origin and the guiding curve is :

$$x^2 + y^2 + z^2 + 2ux + d = 0, lx + my + nz = p.$$

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1038

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

STATISTICAL PREREQUISITES

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Calculators and statistical tables are allowed.
(iv) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

1. Attempt each of the following : [1 each]

(A) State whether each of the following statements is true or false :

- (i) Median is a measure of central tendency.
(ii) Mode is equal to second quartile of the data.
(iii) As variable X increases, variable Y decreases, so there is positive correlation between X and Y.
(iv) The correlation between variables X and Y is positive, so the covariance between X and Y is also positive.

P.T.O.

(B) Choose the *correct* alternative : [1 each]

(i) The arithmetic mean (a.m.) of 100 observations is 40.

Ten is subtracted from each observation, so the a.m. of new observations is :

(a) 30

(b) 90

(c) 50

(d) 40

(ii) The second central moment m_2 is 16 for a data, so variance of the data is :

(a) 4

(b) 64

(c) 16

(d) 2

(iii) For a bivariate data, the Karl Pearson's correlation coefficient is +1. So the variables X and Y are :

(a) Uncorrelated

(b) Negatively correlated

(c) Perfectly positively correlated

(d) Perfectly negatively correlated

- (iv) The Karl Pearson's coefficient of skewness is 0.9, so the frequency distribution is :
- (a) negatively skewed
 - (b) symmetric
 - (c) positively skewed
 - (d) leptokurtic
- (C) Answer in brief : [2 each]
- (i) Define SRSWOR.
 - (ii) Explain the term : 'cumulative frequency more than type'.
 - (iii) Define Laspeyres price index.
 - (iv) Define ultimate class frequency for data on two attributes.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]
- (A) Explain the concept of statistical average. State the requirements of a good statistical average.
 - (B) Draw frequency curve for the data given below :

Marks	Number of Students
50—55	16
55—60	28
60—65	40
65—70	22
70—75	14

- (C) The following data represent information regarding marks of students in two Divisions A and B :

	Div A	Div B
a.m. of marks	62	58
standard deviation of marks	36	16

In which division the marks are more consistent ? Justify.

- (D) Explain how the third quartile Q_3 is obtained graphically.
 (E) Write a note on skewness.
 (F) Define :
 (i) Mean deviation about median.
 (ii) Coefficient of mean deviation about median.

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (A) What do you mean by Kurtosis ? Explain different types of Kurtosis using suitable sketches.
 (B) Explain the terms : Attribute and Dichotomous classification in attributes. Give illustrations.
 (C) The average contribution paid by 90 students for a welfare programme is Rs. 100 and that by 10 teachers is Rs. 800. Obtain a.m. of contribution paid by entire group of 100 individuals.
 (D) Define r th raw moment (m'_r) and r th central moment (m_r) for grouped data. State the third central moment in terms of first three raw moments.

- (E) State simple linear regression model. Give the estimators of parameters of this model by the method of least squares.
- (F) For a bivariate data :
- $n = 10$, $\Sigma X_i = 140$, $\Sigma Y_i = 160$,
 $\Sigma X_i^2 = 2200$, $\Sigma Y_i^2 = 3050$ and
 $\Sigma X_i Y_i = 2600$, compute the Karl Pearson's correlation coefficient r between variables X and Y .

4. Attempt any two of the following : [2×8=16]
- (A) (i) Explain the difference between Correlation and Regression.
(ii) Explain the concept of the coefficient of determination.
- (B) Explain the methods of :
(i) Shifting of base
(ii) Splicing, in series of price index numbers.
- (C) Explain the problems in the construction of index numbers.
- (D) Obtain variance for the data below :

Weights (kg)	Number of Children
10—15	17
15—20	14
20—25	16
25—30	22
30—35	18
35—40	13

5. Attempt any *one* of the following : [1×16=16]

- (a) (i) Explain the concept of consistency of data on two attributes. State the conditions of consistency for two attributes.
- (ii) Obtain Yule's coefficient of Association (Q) for the data below :

	Healthy	Unhealthy
	Child	Child
Healthy mother	300	80
Unhealthy mother	20	400

- (iii) Obtain Paasche's price index and Fisher's price index for the data below :

Commodity	Price in		Quantity in	
	2005	2011	2005	2011
A	10	18	100	200
B	16	30	80	150
C	25	45	60	100
D	38	75	40	90

- (b) (i) Draw Scatter diagram for the data below and conclude about the type of correlation between variables X and Y :

X_i	Y_i
5	17
8	20

17	28
10	25
2	13
25	43

- (ii) Explain concepts of (A) heterogeneous population
(B) systematic sampling.
- (iii) Define Spearman's rank correlation coefficient (R).
Interpret R = - 0.8.
- (iv) Explain the least squares method of fitting the curve
 $Y = ab^X$ to a given bivariate data.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1039

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

LOGIC AND PRINCIPLES OF REASONING

General Paper-I

(Introduction to Logic and Principles of Reasoning)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any four of the following : [20]

(i) Symbolize the following propositions using the symbols given in the brackets :

**(a) Russell was a philosopher as well as a logician.
(R, L)**

**(b) If you practice writing regularly then only your thoughts will become clear.
(P, C)**

**(c) If the argument is valid then the conclusion is true.
(V, T)**

**(d) The blind prisoner has a red hat or a white hat.
(H, R)**

**(e) It is false that all humans are mortal.
(M)**

P.T.O.

- (ii) Determine whether the following statement forms are tautologous, contingent or contradictory with the help of truth table method (any two) :
- (a) $(p \supset q) \equiv (\sim q \supset \sim p)$
 - (b) $(p \cdot q) \cdot (p \supset \sim q)$
 - (c) $p \supset [p \supset (q \cdot \sim q)]$
 - (d) $(p \supset q) \vee (r \cdot s)$
- (iii) Determine whether the following statement forms are tautologous, contingent contradictory with the help of shorter truth-table method (any two) :
- (a) $[p \supset (p \supset q)] \supset q$
 - (b) $p \equiv [p \vee (p \cdot q)]$
 - (c) $(p \supset p) \supset (q \cdot \sim q)$
 - (d) $[(p \vee q) \cdot p] \supset \sim q$
- (iv) Simple and compound propositions
- (v) Conversion
- (vi) Dilemma.

2. Answer any two of the following : [20]

- (i) Give Direct deductive proof of any two of the following arguments :
- (a) $A \supset \sim B$
 $\sim (C \cdot \sim A) / \therefore C \supset \sim B$
 - (b) $(J \vee K) \supset \sim L$
 $L / \therefore \sim J$
 - (c) $(G \supset \sim H) \supset I$
 $\sim (G \cdot H) / \therefore I \vee \sim H$
 - (d) $\sim A / \therefore A \supset B$

- (ii) Convert and obvert the following propositions :
- (a) All merchants are wealthy.
 - (b) No animals with horns are carnivores.
 - (c) Some saints are women.
 - (d) Some students are not studious.
- (iii) Explain any *two* general rules of categorical syllogism. Give examples.
- (iv) Explain the fallacy of composition and of complex question with examples.

3. Answer any *one* of the following : [20]

- (i) Explain the symbolic representation of categorical propositions A, E, I, O with Venn diagrams.
- (ii) (A) Prove the invalidity of invalid arguments (any *two*) :[10]
- (a) $A \supset B$
 $C \supset D$
 $A \vee D \quad / \therefore B \vee C$
 - (b) $\sim (E \cdot F)$
 $(\sim E \cdot \sim F) \supset (G \cdot H)$
 $H \supset G \quad / \therefore G$
 - (c) $F \supset R$
 $S \supset R \quad / \therefore F \supset S$

$$(d) \quad A \equiv (B \vee C)$$

$$B \equiv (C \vee A)$$

$$C \equiv (A \vee B)$$

$$\sim A \therefore B \vee C$$

- (B) If set U is $\{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7\}$, $A = \{1, 2\}$, $B = \{1, 2, 3\}$, $C = \{2, 3, 5, 7\}$ and D is $\{4, 5, 6, 7\}$, then list the elements of the following sets : [10]

$$(i) \quad A \cup B$$

$$(ii) \quad C \cap (A \cup B)$$

$$(iii) \quad C \cup D$$

$$(iv) \quad \sim A \cap \sim B$$

$$(v) \quad D \cap A.$$

4. Write short notes on any *four* of the following : [20]

(i) Explain the distribution of terms in A, E, I, O.

(ii) Square of opposition

(iii) Propositional variables and constants

(iv) Evaluation of the truth-tree method

(v) Models of specifying a set

(vi) Indirect Proof.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :**— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या : [20]

- (i) खालील विधानांचे दिलेली चिन्हे वापरून चिन्हांकन करा :
 (a) रसेल तत्त्वज्ञ होता शिवाय तर्कतास्त्रज्ञ. (R, L)
 (b) जर तू लेखनाचा नियमित सराव केलास, तरच तुझे विचार स्पष्ट होतील. (P, C)
 (c) जर अनुमान युक्त असेल, तर निष्कर्ष सत्य असतो. (V, T)
 (d) अंध कैद्याची टोपी लाल किंवा पांढरी आहे. (H, R)
 (e) सर्व मानव मर्त्य असतात हे असत्य आहे. (M)
- (ii) खालील विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य किंवा नैमित्तिकतया सत्य आहेत, हे सत्यतावृक्ष पद्धतीच्या सहाय्याने ठरवा (कोणतेही दोन) :
 (a) $(p \supset q) \equiv (\sim q \supset \sim p)$
 (b) $(p \cdot q) . (p \supset \sim q)$
 (c) $p \supset [p \supset (q \cdot \sim q)]$
 (d) $(p \supset q) \vee (r \cdot s)$

- (iii) खालील विधानाकार सर्वतः सत्य, असत्य किंवा नैमित्तिकतया सत्य आहेत, हे लघु सत्यता कोष्टक पद्धतीच्या आधारे ठरवा (कोणतेही दोन) :
- $[p \supset (p \supset q)] \supset q$
 - $p \equiv [p \vee (p \cdot q)]$
 - $(p \supset p) \supset (q \cdot \sim q)$
 - $[(p \vee q) \cdot p] \supset \sim q$
- (iv) सरल आणि मिश्र विधाने
- (v) परिवर्तन
- (vi) उभयापत्ती.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या : [20]

- (i) खालील युक्तिवादांची सरल नैगमनिक सिद्धता द्या (कोणतीही दोन) :
- $A \supset \sim B$
 $\sim (C \cdot \sim A) / \therefore C \supset \sim B$
 - $(J \vee K) \supset \sim L$
 $L / \therefore \sim J$
 - $(G \supset \sim H) \supset I$
 $\sim (G \cdot H) / \therefore I \vee \sim H$
 - $\sim A / \therefore A \supset B$
- (ii) खालील विधानांचे परिवर्तन आणि प्रतिवर्तन करा :
- सर्व व्यापारी श्रीमंत असतात.
 - शिंग असलेला एकही प्राणी मांसभक्षक नसतो.
 - काही संत स्त्रिया असतात.
 - काही विद्यार्थी अभ्यासू नसतात.

(iii) निरूपाधिक संविधानाचे कोणतेही दोन नियम उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.

(iv) समूहाभास व बहुप्रश्नाभास हे तर्कदोष उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या : [20]

(i) क्हेनच्या आकृत्या द्वारा केलेले A, E, I, O या केवल विधानाकारांचे स्पष्टीकरण द्या.

(ii) (अ) खालील अयुक्त अनुमानांची अयुक्तता सिद्ध करा (कोणतीही दोन) : [10]

$$(a) \quad A \supset B$$

$$C \supset D$$

$$A \vee D \quad / \therefore B \vee C$$

$$(b) \quad \sim (E \cdot F)$$

$$(\sim E \cdot \sim F) \supset (G \cdot H)$$

$$H \supset G \quad / \therefore G$$

$$(c) \quad F \supset R$$

$$S \supset R \quad / \therefore F \supset S$$

$$(d) \quad A \equiv (B \vee C)$$

$$B \equiv (C \vee A)$$

$$C \equiv (A \vee B)$$

$$\sim A \quad / \therefore B \vee C$$

(ब) जर $U = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7\}$, $A = \{1, 2\}$, $B = \{1, 2, 3\}$,
 $C = \{2, 3, 5, 7\}$ आणि $D = \{4, 5, 6, 7\}$ असेल तर खालील संचांचे सदस्य सांगा : [10]

$$(i) \quad A \cup B$$

$$(ii) \quad C \cap (A \cup B)$$

$$(iii) \quad C \cup D$$

$$(iv) \quad \sim A \cap \sim B$$

$$(v) \quad D \cap A.$$

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात टीपा द्या : [20]

- (i) A, E, I, O या विधानाकारातील पदांचे वितरण स्पष्ट करा.
- (ii) विधान-विरोधाचा चौरस
- (iii) विधान चरे व अचरे
- (iv) सत्यतावृक्ष पद्धतीचे मूल्यमापन
- (v) संच निश्चित करण्याच्या पद्धती
- (vi) अप्रत्यक्ष सिद्धता-पद्धती.

Total No. of Questions—**4**]

[Total No. of Printed Pages—**3**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1040

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

SOCIOLOGY

(G-1 : Introduction to Sociology)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100 words each (any *four*) :[20]**

- (i) Importance of Sociology**
- (ii) Primary group**
- (iii) Material culture**
- (iv) Elements of social structure**
- (v) Conformity and deviance**
- (vi) Sociology and social work.**

2. Answer the following questions in **200 words each (any *two*) :[20]**

- (i) Explain the types of social control.**
- (ii) Explain the characteristics of social stratification.**

P.T.O.

(iii) Explain the subject matter of Sociology.

(iv) Explain the characteristics of Society.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

(i) Define social change. Discuss the factors of social change.

(ii) What is culture ? Explain the elements of culture.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

(i) Reference Group

(ii) Non-Governmental organization

(iii) Characteristics of social institution

(iv) Non-material culture

(v) Characteristics of Social Groups

(vi) Scope of Sociology.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **100** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) समाजशास्त्राचे महत्व

(ii) प्राथमिक समूह

- (iii) भौतिक संस्कृती
- (iv) सामाजिक संरचनेचे घटक
- (v) अनुचलन आणि विचलन
- (vi) समाजशास्त्र आणि समाज कार्य.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) सामाजिक नियंत्रणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (ii) सामाजिक स्तरीकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (iii) समाजशास्त्राचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा.
- (iv) समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

3. खालील कोणताही एक प्रश्नाचे प्रत्येकी 400 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) सामाजिक परिवर्तनाची व्याख्या लिहा. सामाजिक परिवर्तन घडवणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.
- (ii) संस्कृती म्हणजे काय ? संस्कृतीचे घटक स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) संदर्भ समूह
- (ii) अशासकिय संस्था (N.G.O.)
- (iii) सामाजिक संस्थांची वैशिष्ट्ये
- (iv) अभौतिक संस्कृती
- (v) सामाजिक समूहाची वैशिष्ट्ये
- (vi) समाजशास्त्राची व्याप्ती.

Total No. of Questions—**4+4**]

[Total No. of Printed Pages—**6**]

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1041

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY
General Paper I
(Outline of Prehistory, Protohistory and Early History)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :**— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) State the archaeological sources of Ancient History.
 - (2) Write about the Inamgaon excavations.
 - (3) State the important types of Megalithic Burial.
 - (4) Explain the contribution of Samrat Ashoka.
 - (5) State about Kanishka—the Great
 - (6) Write the Shaka-Satvahana conflict.
2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (1) State the important definitions of History.
 - (2) Explain the salient features of the Harappan town planning.
 - (3) Write the main teachings of Bhagwan Buddha.
 - (4) What do you know about the history of the Pallavas of Kanchi ?

P.T.O.

3. Answer any one of the following questions in **400** words : [20]

- (1) Write an essay on the 'Neolithic Revolution'.
- (2) Discuss the economic transformations during the second urbanization (Mahajanapada Period).

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (1) Medieval Period
- (2) Paleolithic tools
- (3) Rigveda
- (4) Invasion of Alexander
- (5) Samudragupta
- (6) Chalukyan temples at Aihole and Pattadakal (Karnataka).

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) प्राचीन इतिहासाची पुरातत्त्वीय साधने सांगा.
- (2) इनामगाव उत्खननाविषयी लिहा.
- (3) महापाषाणीय दफनांचे प्रमुख प्रकार सांगा.
- (4) सम्राट अशोकाचे योगदान स्पष्ट करा.
- (5) महान कनिष्काविषयी सांगा.
- (6) शक-सातवाहन संघर्ष लिहा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) इतिहासाच्या प्रमुख व्याख्या सांगा.
- (2) हडाप्पाच्या नगररचनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (3) भगवान बुद्धांची प्रमुख शिकवण लिहा.
- (4) कांचीच्या पल्लवांच्या इतिहासाविषयी तुम्हांस काय माहिती आहे ?

3. कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर **400** शब्दात लिहा : [20]
- (1) 'नवाशमयुगीन क्रांती' यावर निबंध लिहा.
 - (2) दुसरे नागरिकरण (महाजनपद कालखंड) दरम्यानच्या आर्थिक स्थित्यतरांची चर्चा करा.
4. टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) मध्ययुगीन कालखंड
 - (2) पुराशमयुगीन हत्यारे
 - (3) ऋग्वेद
 - (4) अलेकझांडरची स्वारी
 - (5) समुद्रगुप्त
 - (6) ऐहोल आणि पट्टडकल (कर्नाटक) येथील चालुक्य मंदिरे.

[5201]-1041

(Outline of Prehistory, Protohistory and Early History)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B.** :— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
 - (1) What is 'Protohistory' ?
 - (2) State the types of Literary Sources.
 - (3) Write about the 'Mahajanapadas'.
 - (4) What do you know about the Chalukyan temples at Aihole ?
2. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) Write about the Pre-historic Maharashtra.
 - (2) State the extent of Harappan civilization.
 - (3) Write the types of Megalithic Burials.
 - (4) State about Chandragupta Vikramaditya.
 - (5) Write in brief about Vakataka dynasty.
 - (6) What do you know about the Pallava rulers ?
3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]
 - (1) Explain the Archaeological sources for the Ancient Indian History.
 - (2) Write about seals and script of Harappan Civilization.
 - (3) State the life and teachings of Bhagwan Buddha.
 - (4) Write the contribution of the Kushanas.
 - (5) State the history of Rashtrakutas.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Why is Neolithic Age called as the 'Age of Revolution' ?
- (2) Write the achievements of Ashoka with reference to his 'Dhamma'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : **80**

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 'इतिहास-पूर्व' म्हणजे काय ?
- (2) लिखीत साधनांचे प्रकार सांगा.
- (3) महाजनपदांविषयी लिहा.
- (4) 'ऐहोल येथील चालुक्य मंदिरे' याविषयी तुम्हास काय माहिती आहे ?

2. प्रत्येकी **100** शब्दात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) 'प्रागैतिहासिक महाराष्ट्र' याविषयी लिहा.
- (2) हडाप्पा संस्कृतीची व्याप्ती सांगा.
- (3) महापाषाण दफनांचे प्रकार लिहा.
- (4) चंद्रगुप्त विक्रमादित्य याविषयी सांगा.
- (5) वाकाटक राजघराणे याविषयी थोडक्यात लिहा.
- (6) पल्लव शासकांविषयी तुम्हास काय माहिती आहे ?

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** ते **250** शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [30]
- (1) प्राचीन भारतीय इतिहासाची पुरातत्वीय साधने स्पष्ट करा.
 - (2) हडाप्पा संस्कृतीच्या मुद्रा आणि लिपी याविषयी लिहा.
 - (3) भगवान बुद्धांची जीवन आणि शिकवण सांगा.
 - (4) कुषाणांचे योगदान लिहा.
 - (5) राष्ट्रकूटांचा इतिहास सांगा.
4. खालील कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : [20]
- (1) नवाशमयुगास ‘क्रांतीचे युग’ असे का म्हणतात ?
 - (2) अशोकाची कामगिरी, त्याच्या धम्माच्या संदर्भात लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1042

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

STATISTICS

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Symbols and abbreviations have usual meanings.
(iv) Use of calculator and statistical table is allowed.
(v) Graph paper will be provided on request.

1. Attempt each of the following :

(a) State whether the following statements are true or false :

[1 each]

- (i) Fisher's price index number is the square root of product Laspeyre's and Paasche's index numbers.
(ii) Index number is not a economic barometer.
(iii) Coefficient of determination is always non-negative.
(iv) Number of pages of a book is a example of an attribute.

P.T.O.

(b) Choose the *correct* alternative : [1 each]

(i) Variance is a mean squared deviation about its :

- (1) Mean
- (2) Mode
- (3) Median
- (4) Zero

(ii) If $\text{Corr}(X, Y) = 0.7$, then $\text{Corr}(X + 3, Y - 3)$ is :

- (1) 0.7
- (2) 0.14
- (3) -0.7
- (4) 0.9

(iii) First raw moment is always equal to :

- (1) Arithmetic Mean
- (2) 0
- (3) 1
- (4) Variance

(iv) Box plot helps to judge the :

- (1) Central value
- (2) Spread
- (3) Symmetry
- (4) None of the above

(c) Answer in brief : [2 each]

- (i) Define attribute and variable.
- (ii) Define positive and negative correlation with one example each.
- (iii) Define population and sample.
- (iv) If regression equation is given where X is independent variable as :

$$3Y - X = 4$$

then find its regression coefficient.

2. Attempt any four of the following : [4×4=16]

- (a) Explain the effect of change of origin and scale on central moments.
- (b) Define median in case of continuous distribution. State the merits and demerits of the median as a measures of central tendency.
- (c) The values 3, 5 and 7 are assigned weights $k - 4$, $k - 2$ and $k + 1$ respectively. If the weighted arithmetic mean is 6 find k .
- (d) Given that :

$$\Sigma p_1 q_0 = 2000, \quad \Sigma p_0 q_0 = 1600$$

$$\Sigma p_1 q_1 = 1300, \quad \Sigma p_0 q_1 = 1030$$

Construct Fisher's price and quantity index numbers.

- (e) Write a short note on systematic sampling.
- (f) In a certain interview there were 126 candidates of which 70 were boys. 36 candidates were successful among them 20 were boys. Obtain the coefficient of association between success in interview and attribute boy, interpret your result.

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (a) Find correct coefficient of correlation (r) for given data after omitting (5, 10) as a wrong pair of observation :

$$n = 5, \quad \Sigma x = 20, \quad \Sigma x^2 = 90, \quad \Sigma y = 20,$$

$$\Sigma xy = 100, \quad \Sigma y^2 = 180$$

- (b) The first three moments of a distribution about 3 are 1, 22 and 10. Find its mean, S.D. and third central moment.
- (c) For the following distribution of 100 workers, it is known that median is 32. Find the missing frequencies.

Age	No. of Workers
Below 20	5
20—25	12
25—30	—
30—35	20
35—40	—
40—45	10
45—50	4

(d) With usual notations show that :

$$-1 \leq S_k^B \leq +1 .$$

(e) Explain the procedure of fitting of the curve :

$$Y = a + bX + cX^2$$

by the method of least square.

(f) The mean weight of 150 students is 60 kg. The mean weight of boys is 70 kg, with S.D. of 10 kg. For girls the mean weight is 55 kg with S.D. 15 kg. Find the number of boys and combined S.D.

4. Attempt any two of the following : [2×8=16]

(a) Given n pairs of observations (x_i, y_i) $i = 1, 2, \dots, n$, explain the procedure of fitting of simple linear model of the type $Y = a + bX + \varepsilon$, with $E(\varepsilon) = 0$, $V(\varepsilon) = \sigma^2$ estimate the parameters 'a' and 'b' by method of least square.

(b) Define the following terms :

(i) Covariance

(ii) Positive correlation

(iii) Regression

(iv) Coefficient of determination

(c) (i) With usual notations prove that $-1 \leq r \leq +1$.

(ii) Find rank correlation coefficient for the following data :

Ranks by A	Ranks by B
6	1
5	2
4	3
3	4
2	5
1	6
8	7
7	8

(d) (i) Splice together the following series of index numbers by continuing :

- (I) the series A forward and
- (II) the series B backward.

Year	Series A	Series B
2009	17	—
2010	11	—
2011	14	—
2012	15	10
2013	—	12
2014	—	15
2015	—	20

(ii) Explain the concept of explained and unexplained variation of dependent variable.

5. Attempt any one of the following : [1×16=16]

(a) (i) Derive Spearman's rank correlation coefficient in case of without ties of observations. [6]

(ii) Given the following data : [5]

Commodity	Base year		Current year	
	Price	Quantity	Price	Quantity
A	x	8	3	4
B	2	6	6	2

Find the value of x if ratio of Laspeyre's price index number to that of Paasche's is 15 : 14.

(iii) With usual notations show that : [5]

$$\beta_2 \geq \beta_1 + 1$$

(b) (i) What is index number ? Describe the problems in the construction of index numbers. [6]

(ii) Write a short note on kurtosis. [5]

(iii) Write a short note on Indian Statistical Institute situated at Calcutta. [5]

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1043

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

APPLIED MATHEMATICS—I

AMG-I : Calculus and Differential Equations

(General-I)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculators is allowed.

1. Attempt any *eight* of the following : [16]

(a) Find the solution set satisfying $x^2 - 5x < 6$.

(b) If $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8\}$. Find the greatest lower bound and least upper bound of set S .

(c) Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow 0^+} \frac{\log \sin x}{\cot x}.$$

(d) Find the order and degree of the differential equation :

$$\sqrt{1 - \frac{dy}{dx}} = \sqrt[3]{1 + \frac{dy}{dx}}.$$

(e) Define the continuity of function $f(x)$ at $x = a$.

P.T.O.

(f) Evaluate :

$$\int \frac{1}{(x+1)(x+2)} dx.$$

- (g) Find 4th derivative of $y = \cos^2 x$.
(h) Find an integrating factor of the differential equation :

$$(x^2y - 2xy^2) dx - (x^3 - 3x^2y) dy = 0.$$

- (i) Define Maclaurin's theorem with Lagrange's form of remainder.
(j) Solve $(y - px)(p - 1) = p$, where $p = \frac{dy}{dx}$.

2. Attempt any four of the following : [16]

- (a) State field axioms of set of Real Numbers.
(b) Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{1}{x} - \frac{1}{\sin x} \right).$$

- (c) Check whether $f(x) = \tan^{-1} x$ satisfies conditions of Lagrange's Mean Value Theorem on $[0, 1]$. If $f(x)$ satisfies conditions of L.M.V.T., find c .
(d) Discuss the continuity of $f(x)$ at $x = a$ if :

$$\begin{aligned} f(x) &= \frac{x^2}{a} - a && \text{if } 0 < x < a \\ &= 0 && \text{if } x = a \\ &= a - \frac{a^3}{x^2} && \text{if } x > a. \end{aligned}$$

(e) If $y = e^{\tan^{-1} x}$, then prove that :

$$(1 + x^2)y_{n+2} + [2(n+1)x - 1]y_{n+1} + n(n+1)y_n = 0.$$

(f) Obtain expansion of $\sin x$ upto first six terms.

3. Attempt any two of the following : [16]

(a) State and prove Rolle's Mean Value Theorem.

(b) (i) Assuming the possibility of expansion, prove that :

$$e^x = 1 + x + \frac{x^2}{2!} + \frac{x^3}{3!} + \dots$$

(ii) Use Mean Value Theorem to approximate $\sqrt{69}$.

(c) Define limit of a function at $x = c$. Prove that limit of a function if exists, then it is unique.

4. Attempt any four of the following : [16]

(a) Evaluate :

$$\int \frac{x^2 + x + 1}{(x+2)(x+1)^2} dx.$$

(b) Evaluate :

$$\int_0^{\pi/2} \sin^5 x \cdot \cos^5 x dx.$$

(c) Define linear differential equation. Explain its method of solution.

(d) Solve the differential equation :

$$(1 + 4xy + 2y^2)dx + (1 + 4xy + 2x^2)dy = 0.$$

(e) Find the orthogonal trajectories of the family of curves given by $y = 3x - 1 + ce^{-3x}$, where c is a parameter.

(f) Solve $p^2y - 2xp + y = 0$ where $p = \frac{dy}{dx}$.

5. Attempt any two of the following : [16]

(a) Define exact differential equation. State and prove the necessary and sufficient condition for the differential equation to be exact.

(b) (i) Solve :

$$(x - a)p^2 + (x - y)p - y = 0$$

$$\text{where } p = \frac{dy}{dx}.$$

(ii) Solve :

$$\frac{dy}{dx} + \frac{y}{x} = y^2.$$

(c) (i) Evaluate :

$$\int \frac{dx}{\sqrt{x^2 + 4x + 2}}.$$

(ii) Solve :

$$(x^2 + y^2) \frac{dy}{dx} = xy.$$

Total No. of Questions—**5**]

[Total No. of Printed Pages—**9**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1044

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

APPLIED STATISTICS

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :**— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Use of statistical tables and scientific calculator is allowed.
(iv) Symbols have their usual meaning.
(v) Graph papers will be provided on request.

1. Attempt each of the following :

- (a) State whether the following statements are true or false : [1 each]
(i) If mean and variance of X are 100 and 16 respectively and $Y = 10(X - 50)$, then the variance of Y will be same as that of X.
(ii) Arithmetic mean cannot be determined for the frequency distribution with open end extreme classes.
(iii) Correlation coefficient always lies between -1 and 1.
(iv) If attributes A and B are positively associated then :

$$\frac{(A)(B)}{N} > (AB).$$

P.T.O.

(b) Choose the *correct* alternative : [1 each]

(i) The mean salary of 50 employees in a certain firm is 25000 per month. If each employee is given a performance bonus of Rs. 5,000 in a certian month, then their mean salary of that month will be :

- (A) Rs. 30,000
- (B) Rs. 25,000
- (C) Rs. 20,000
- (D) Rs. 5,000

(ii) Central moments are the moments about :

- (A) origin
- (B) mean
- (C) any value
- (D) 10

(iii) If index numbers of years 2005 and 2008 with respect to the base year 2000, are 115 and 126 respectively then the index number of 2008 with respect to base year 2005 is :

- (A) 109.56
- (B) 110.65
- (C) 120.14
- (D) 144.91

(iv) Which among the following characteristics is a variable ?

- (A) Gender of a person
- (B) Economic status of a person
- (C) Nationality of a person
- (D) Marks of a student

(c) Answer in brief : [2×4=8]

(i) If mean, mode and standard deviation of X are 45, 50 and 5 respectively, then find Karl Pearson's coefficient of skewness.

(ii) What is coefficient of variation ? Discuss any one of its uses.

(iii) Let X be height of a person in feet and Y be weight of a person in pounds. Let Z be height of a person in inches and W be weight of a person in ounces (16 ounces = 1 pound).

If $\text{corr}(X, Y) = 0.8$, then what will be $\text{corr}(Z, W)$?

(iv) Discuss deflating of index numbers.

2. Attempt any four of the following : [4×4=16]

(a) (i) Explain the term : Sample from statistical population.
(ii) State the advantages and limitations of sampling over census.

(b) The following data give number of days of stay in hospital recorded for 20 patients :

2, 10, 12, 8, 5, 13, 22, 25, 31, 28, 24, 15, 18, 35, 45, 23, 42, 15, 10, 7

Present the above information using Stem and Leaf chart.

(c) Compute first quartile for the following data :

Marks	No. of Students
10—20	7
20—30	33
30—40	45
40—50	10
50—60	5

- (d) The population of a certain area is 1 lakh. The number of literates is 40000 and total number of males is 70000. The number of literate males is 16000. Find the coefficient of association between the attributes 'literacy' and 'gender'. Interpret your result.
- (e) Explain the term 'skewness'. Explain different types of skewness using suitable diagrams.
- (f) Define raw and central moments for a frequency distribution and state the expressions for the second and third central moments in terms of raw moments.

3. Attempt any four of the following : [4×4=16]

- (a) (i) Define median.
(ii) Discuss any two merits and demerits of median.
- (b) Define :
(i) Consumer's price index number
(ii) Purchasing power.
- (c) Explain the following methods of sampling :
(i) Stratified random sampling
(ii) Systematic sampling.

- (d) The following data give the number of hours worked overtime per week by 100 workers :

Overtime (in hours per week)	No. of Workers
8—10	5
10—12	12
12—14	38
14—16	25
16—18	12
18—20	8

Compute mean and standard deviation for the above data.

- (e) The following table shows the expenditure on entertainment per month recorded for 60 families :

Per Month Expenditure on Entertainment (in Rs.)	Number of Families
0—500	5
500—1000	7
1000—1500	18
1500—2000	15
2000—2500	10
2500—3000	5

Determine the value of mode by graphical method.

- (f) (i) What is kurtosis ?
- (ii) The second, third and fourth central moments of a distribution are 5, 7 and 18 respectively. Compute the measure of kurtosis and comment on the result obtained.

4. Attempt any two of the following : [2×8=16]

- (a) The price and quantities for year 2010 and 2015 of commodities are as given in the table below : [8]

Year Commodity	2010		2015	
	Price (p_0)	Quantity (q_0)	Price (p_1)	Quantity (q_1)
A	35	32	27	45
B	25	25	20	42
C	20	30	18	25
D	26	35	18	34

Calculate price index number for year 2015 taking 2010 as a base year using :

- (i) Laspeyre's formula
- (ii) Paasche's formula
- (iii) Fisher's formula.
- (b) (i) Explain why index numbers are called economic barometers ?
- (ii) Discuss any four problems in the construction of index numbers. [8]

(c) (i) Explain the concept of regression and discuss its utility by giving suitable illustrations. State an expression for the line of regression of Y on X by the method of least squares and give the interpretation of the parameters involved. [4]

(ii) The following table gives X (Height in inches) and Y (Weight in kg.) of eight students : [4]

X	Y
60	55
63	58
68	62
70	63
62	70
60	75
59	74
67	71

Draw a scatter diagram and give its interpretation.

(d) Compute the correlation coefficient between X and Y from the following data : [8]

$$n = 10, \Sigma x_i = 120, \Sigma x_i^2 = 540, \Sigma y_i = 120, \Sigma y_i^2 = 430, \Sigma x_i y_i = 410$$

Also find correlation coefficient between $U = 5X$ and $V = 2Y$.

5. Attempt any one of the following : [1×16=16]

(a) (i) Define Spearman's rank correlation coefficient. [2]

(ii) The following table gives the scores (X) of an aptitude test of eight candidates and their respective intelligence quotients (Y) : [6]

X	Y
75	80
68	82
40	56
65	75
85	70
72	85
80	65
76	68
78	60
90	72

Compute the rank correlation coefficient between X and Y.

(iii) Define : [8]

- (1) Ultimate class frequency
- (2) Order of the class
- (3) Fundamental set of frequencies
- (4) Positive association between two attributes.

(b) (i) The number of units sold (in thousands) of a certain product recorded for seven years are given below : [7]

Year (X)	No. of Units Sold (Y)
1	7
2	12
3	13

4	25
5	35
6	38
7	41

Fit the curve $Y = a + bX + cX^2$ to the above data. Using the fitted curve, obtain the estimate of Y for the year 10.

- (ii) Examine the consistency of the following data : [6]
 $N = 110$, (A) = 42, (B) = 43, (C) = 45, (AB) = 40,
 (AC) = 38, (BC) = 35.
- (iii) Explain the concept of residual and residual plot in case of linear regression model. [3]

Total No. of Questions—**4**]

[Total No. of Printed Pages—**3**]

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1045

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

PHILOSOPHY

(Introduction to Philosophy)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

- 1.** Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]
 - (1) Explain the concept of sadharan dharma.
 - (2) What according to theism is the relation between God and World ?
 - (3) Explain the notion of Ruta.
 - (4) What is materialism ?
 - (5) Describe the nature of aesthetics as a branch of Philosophy.
 - (6) What is an argument ?
- 2.** Answer any *two* of the following in **200** words each : [20]
 - (1) What is the nature of reality according to Adwait Vedanta ?
 - (2) Explain fully the nature of deductive arguments.
 - (3) What according to you is the relation between art and morality ?
 - (4) State and discuss the nature and attributes of God.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following in **400** words : [20]

- (1) Critically examine hedonism.
- (2) Elaborately discuss the nature of Anumana (Inference) as a source of knowledge.

4. Write notes on any *four* of the following : [20]

- (1) Nature of art
- (2) Cosmological argument for the existence of God
- (3) Classification of Indian systems of philosophy (Darshans)
- (4) Dialogue as a method of philosophy
- (5) Deontology
- (6) Definition of knowledge (Western perspective).

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दात लिहा : [20]

- (1) साधारणधर्म ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) ईश्वरवादानुसार ईश्वर आणि जग यांच्यात काय संबंध आहे ?
- (3) त्रृत संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) जडवाद म्हणजे काय ?
- (5) तत्त्वज्ञानाची एक शाखा म्हणून सौंदर्यशास्त्राच्या स्वरूपाचे वर्णन करा.
- (6) युक्तिवाद म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दात लिहा : [20]

- (1) अद्वैत वेदान्तानुसार वास्तवाचे स्वरूप काय असते ?
- (2) नैगमनिक युक्तिवादाचे स्वरूप पूर्णपणे स्पष्ट करा.
- (3) तुमच्या मते कला आणि नीति यांचे नाते काय आहे ?
- (4) ईश्वराचे स्वरूप आणि गुणधर्म सांगून त्यांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **400** शब्दात लिहा : [20]

- (1) सुखवादाचे चिकित्सक परिक्षण करा.
- (2) ज्ञानाचे एक प्रमाण म्हणून अनुमानाच्या स्वरूपाची सविस्तर चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** टीपा लिहा : [20]

- (1) कलेचे स्वरूप
- (2) ईश्वराच्या अस्तित्वासाठीचा विश्वकारणता युक्तिवाद
- (3) भारतीय तत्त्वज्ञानाच्या प्रणालींचे (दर्शनांचे) वर्गीकरण
- (4) संवाद : तत्त्वज्ञानाची एक पद्धत
- (5) कर्तव्यवाद
- (6) ज्ञानाची व्याख्या (पाश्चात्य दृष्टिकोन).

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1046

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MATHEMATICS

(Mathematical Pre-requisites)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Use of pocket calculator is allowed.
(iv) Draw graph where indicated.

1. Attempt any ten of the following : [20]

- (a) If $y = 2x^2 - 3x$, find $\frac{dy}{dx}$ at $x = 1$.
(b) Find slope and y -intercept of $3y = 2x + 4$.
(c) Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow 1} 2x^2 - 1.$$

- (d) If $y = 2e^u + 1$, $u = x$, find $\frac{dy}{dx}$.
(e) If $Z = x^2 + y^2$, find Z_x, Z_y .
(f) Define Marginal Cost.

(g) Define : Partial differentiation.

(h) Solve :

$$x + y = 1, \quad x - y = 1.$$

(i) Find the derivative for the inverse function, $\frac{dP}{dQ}$ where $Q = 210 - 3P$.

(j) What is critical point ?

(k) Find the differential dy , for the function :

$$y = 7x^3 - 5x^2 + 6x - 3.$$

(l) Obtain the derivative of a constant function.

(m) Define : Implicit function.

2. Attempt any two of the following : [10]

(a) Find the total derivative $\frac{dz}{dt}$ for the function $Z = 8x^2 + 3y^2$ where $x = 4t, y = 5t$.

(b) Find the marginal cost of the total cost function :

$$c = 3x^2 + 7x + 1.5xy + 6y + 2y^2,$$

also determine the marginal cost of x , when $x = 5, y = 3$.

(c) Find the price elasticity of demand for the function at $P = 3$ and $P = 5$, where $Q = 75 - 5P$.

(d) Find the value of slope at $x = 2$ and $x = 5$ for the function $y = 7x^2 + 3$.

3. Attempt any two of the following : [20]

(a) Draw the graph of the following curves :

$$2y = x - 1 \text{ and}$$

$$y = 2x + 3.$$

Discuss the nature and slopes of these curves.

(b) Using product rule, find $\frac{dy}{dx}$, where :

$$y = (x^8 + 8)(x^6 + 11).$$

(c) Minimize the following cost function, where :

$$AC = 200 - 24Q + Q^2.$$

(d) If $Z = (7x + 3y)^3$, find Z_{xx}, Z_{yy} .

4. Attempt any two of the following : [30]

(a) Given the function :

$$Z = 3x^2 + 2y^2 - xy - 4x - 7y + 12.$$

Find the extreme values and determine whether the function is at a maximum, minimum, inflection point or saddle point also evaluate it at critical values.

(b) What combination of goods x and y should a firm produce to minimize costs when the joint cost function is given as $C = 6x^2 + 10y - xy + 30$ and the firm has a production quota of $x + y = 34$?

(c) Find the price elasticity of supply for the functions at
 $P = 3$ and $P = 5$, where $Q = -2 + 0.8P$.

(d) Differentiate :

$$y = \frac{(9x^2 - 2)(7x + 3)}{5x}$$

w.r.t. x , using product and quotient rules wherever necessary.

Total No. of Questions—**4**]

[Total No. of Printed Pages—**3**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1047

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

FOUNDATION COURSE

(Restructuring)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain the de-effects of National Integration lost.

(ii) Explain the types of Hypothesis.

(iii) Explain the effects of Gender disparity.

(iv) Explain the types of Democracy.

(v) State the information about work of Bramho Samaj.

(vi) Explain the importance of Research.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) State the measures for resistance National Integration.

(ii) State the information about Non-Brahmin movement.

- (iii) State the causes of origin of Co-operative Movement in India.
- (iv) State the information about National Values.
3. Write the answer of any *one* of the following in **400** words :[20]
- (i) State the characteristics of Indian Population.
- (ii) Take a brief survey of Educational Movement in India.
4. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]
- (a) Linguistic variety
- (b) National Integration
- (c) Population explosion
- (d) Importance of Religion
- (e) Theosophical Society
- (f) Women Empowerment concept.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा (फक्त चार) : [20]
- (i) राष्ट्रीय एकात्मता लोप पावल्याने होणारे दुष्परिणाम स्पष्ट करा.
- (ii) गृहीतकांचे प्रकार स्पष्ट करा.

- (iii) लैंगीक विषमतेचे परिणाम स्पष्ट करा.
- (iv) लोकशाहीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (v) ब्राह्मो समाजाच्या कार्याबाबत माहिती सांगा.
- (vi) संशोधनाचे महत्व स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा (फक्त दोन) : [20]

- (i) राष्ट्रीय एकात्मता टिकविण्यासाठी उपाययोजना सांगा.
- (ii) ब्राह्मणेतर चळवळीविषयी माहिती सांगा.
- (iii) भारतातील सहकारी चळवळीच्या उदयाची कारणे सांगा.
- (iv) राष्ट्रीय मुल्याबाबत माहिती सांगा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दात उत्तर लिहा : [20]

- (i) भारतीय लोकसंख्येची वैशिष्टे सांगा.
- (ii) भारतातील शिक्षण प्रसाराच्या चळवळीचा आढावा द्या.

4. खालीलपैकी 100 शब्दात टिपा लिहा (फक्त चार) : [20]

- (अ) भाषीक विविधता
- (ब) राष्ट्रीय एकात्मता
- (क) लोकसंख्या विस्फोट
- (ड) धर्माचे महत्व
- (इ) थिअॉसॉफिकल सोसायटी
- (फ) स्त्री सबलीकरण संकल्पना.

Total No. of Questions—**6**

[Total No. of Printed Pages—**6**

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1051

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

FUNCTIONAL ENGLISH

(Vocational Stream)

Paper I

**[An Introduction to English Language and
Writing Skills in English (Theory)]**

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Write short notes on any two of the following : [6]

- (i) Language as a system of systems**
- (ii) Speech event**
- (iii) Vowels in English.**

(b) Fill in the blanks (any five) : [5]

- (i) There are number of diphthongs in British RP.**
- (ii) The initial consonant sound in the word ‘psychology’ is**
- (iii) are fricatives in British RP.**
- (iv) Diphthongs ending in /ɪ/ are**
- (v) The vowel sound in the word ‘heat’ is**

P.T.O.

- (vi) The final consonant sound in the word ‘table’ is
- (vii) In British RP, there are number of voiced consonants and number of voiceless consonants.
- (c) State whether the following statements are true or false. (any five) : [5]
- (i) All consonants are voiceless sounds.
 - (ii) Teeth are passive articulators.
 - (iii) / p / and / t / are voiceless consonants.
 - (iv) / I / is a back vowel.
 - (v) Vocal cords do not vibrate in the articulation of voiceless sounds.
 - (vi) A diphthong is a vowel glide within the same syllable.
 - (vii) There are five central vowels in British RP.
2. (a) Use the correct tense forms of the verbs given in the brackets. [3]
- The travellers (find) the cave very comfortable and cool. They were a little (worry) about the tiger. one of the travellers said to the others, “If the tiger (appear) they will fight with full force.”
- (b) Fill in the blanks with appropriate prepositions given in the brackets. [2]
- [for; by; of; to]
- The effect corruption has many dimensions related political, economic, social and environmental effects. In political sphere, corruption impedes democracy and the rule of law. In a democratic system, public institutions and offices run wrong people may lose their legitimacy when they misuse their power private interest.

(c) Change the voice (any two) : [2]

(i) I filled the examination form.

(ii) My friends are answering the difficult questions.

(iii) The accountant calculates the salary.

(d) Use articles (a/an/the) wherever necessary : [2]

My father is MA. He had got job in European country but due to poor economic condition, he could not travel to Europe. job demanded high quality academic performance and language skills.

(e) Choose the *correct* alternative and rewrite the sentences.
(any five) [5]

(i) Some (children / childrens) were playing football.

(ii) She has decided to do research, (has she?/ hasn't she?)

(iii) (My friend's father / father of my friend) purchased a flat in Pune.

(iv) One of my teachers (is / are) leaving for America.

(v) Sunil is my colleague's (cousin/ cousin brother).

(vi) We prefer milk (to / than) tea these days.

(vii) He speaks fluent English / He is speaking fluent English.

3. (a) Write notes on any two of the following : [10]

(i) Tones in English

(ii) Word stress in compound words

(iii) Weak forms in English.

- (b) Divide the following sentences into tone groups and mark accent and intonation (any *five*) : [10]
- (i) We reached the station late and missed the train.
(ii) Good morning. How are you?
(iii) Kalpana Chawla was an intelligent girl.
(iv) Have you completed the work?
(v) Close the window.
(vi) If you come, we will go to a movie.
(vii) What a beautiful scene ?

4. Develop the following points into a good paragraph of about fifteen sentences. [10]

Use and Abuse of Cell Phone

- Introduction
- Primary functions of mobile
- Best source of getting knowledge
- Tool for entertainment
- Can be used for academic purpose
- Good use of various functions
- Misuse of mobile—more for entertainment less for knowledge
- Conclusion.

Or

Write a short paragraph on the topic ‘Students and Social Responsibilities’.

5. Prepare a flow chart for the admission procedure of admission to FYBA Class. [10]

6. Read the following entries from the Oxford Advanced Learner's Dictionary and answer the questions given below it (any five) : [10]

cir·cum·lo·cu·tion /,sɜ:kəm'lə'kjju:ʃn; AmE ,sɜ:rk-/ noun [U, C] (formal) using more words than are necessary, instead of speaking or writing in a clear, direct way ► **cir·cum·lo·cu·tory** /,sɜ:kəm'lɒkju:tɔri; ,sɜ:kəm'lə'kjutɔri; AmE ,sɜ:rkəm'lʌ:kjɛtɔri/ adj.

cir·cum·navi·gate /,sɜ:kəm'nævɪgeɪt; AmE ,sɜ:rk-/ verb [VN] (formal) to sail all the way around sth, especially all the way around the world ► **cir·cum·navi·ga·tion** /,sɜ:kəm,nævɪ'geɪʃn; AmE ,sɜ:rk-/ noun [U]: *the circumnavigation of the globe*

cir·cum·scrib·e /'sɜ:kəm'skrɪb; AmE 'sɜ:rk-/ verb [VN] 1 [often passive] (formal) to limit sb/sth's freedom, rights, power, etc: *The power of the monarchy was circumscribed by the new law.* 2 (technical) to draw a circle around another shape ► **cir·cum·scrip·tion** /,sɜ:kəm'skrɪpʃn; AmE ,sɜ:rk-/ noun [U]

cir·cum·spect /'sɜ:kəmspekt; AmE 'sɜ:rk-/ adj. (formal) thinking very carefully about sth before doing it, because there may be risks involved **[SYN]** CAUTIOUS ► **cir·cum·spec·tion** /,sɜ:kəm'spekkʃn; AmE ,sɜ:rk-/ noun [U] **cir·cum·spect·ly** adv.

cir·cum·stance /'sɜ:kəmstæns; -sta:nz; -stæns; AmE 'sɜ:rkəmstæns/ noun 1 [C, usually pl.] the conditions and facts that are connected with and affect a situation, an event or an action: *The company reserves the right to cancel this agreement in certain circumstances.* ◊ *changing social and political circumstances* ◊ *I know I can trust her in any circumstance.* ◊ *Police said there were no suspicious circumstances surrounding the boy's death.* ◊ *The ship sank in mysterious circumstances.* ◊ *She never discovered the true circumstances of her birth.* 2 (circumstances) [pl.] the conditions of a person's life, especially the money they have: *Grants are awarded according to your financial circumstances.* ◊ *family/domestic/personal circumstances* 3 [U] (formal) situations and events that affect and influence your life and that are not in your control: *a victim of circumstance* (= a person who has suffered because of a situation that they cannot control) ◊ *He had to leave the country through force of circumstance* (= events or the situation made it necessary). **IDM** **in/under the 'circumstances** used before or after a statement to show that you have thought about the conditions that affect a situation before making a decision or a statement: *Under the circumstances, it seemed better not to tell him about the accident.* ◊ *She did the job very well in the circumstances.* **in/under no circumstances** used to emphasize that sth should never happen or be allowed: *Under no circumstances should you lend Paul any money.* ◊ *Don't open the door, in any circumstances.* —more at POMP, REDUCE

Questions :

- (i) Give two uses of ‘circumstance’.
- (ii) Transcribe the word ‘circumscribe’ phonemically according to British English.
- (iii) Transcribe the word ‘circumspect’ phonemically according to American English.
- (iv) Use the word ‘circumstance’ in your own sentence.
- (v) How many syllables are there in the words ‘circumnavigate’ and ‘circumscribe’ ?
- (vi) Which syllables have primary stress in the word ‘circumlocution’ ?

Total No. of Questions—**4**]

[Total No. of Printed Pages—**2**]

Seat No.	
---------------------	--

[5201]-1052

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT
(Vocational Stream)
Paper I
(Fundamentals of Tourism)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :**— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
(iv) Use of map stencil is allowed.

1. Explain any *two* in brief (around **50** words) : [10]
 - (i) Excursionists
 - (ii) Tourism
 - (iii) Cultural tourism
 - (iv) Mass tourism.
2. Write short notes on any *four* (around **100** words) : [20]
 - (i) Explain cost benefit
 - (ii) Pleasure travel
 - (iii) Elements of tourism

- (iv) Social importance of tourism
- (v) Components of tourism
- (vi) National integration.

3. Answer in any *three* (**200-250** words) : [30]

- (i) Negative impacts of tourism on environment.
- (ii) Growth of tourism through ages
- (iii) Explain the elements of tourism
- (iv) Explain the terms :
 - (a) Visitor
 - (b) Tourists.
- (v) Multinational regulations.

4. Answer in detail any *one* (around **500** words) : [20]

- (i) Growth of tourism : post independence.
- (ii) What are the fundamentals of tourism ?

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5201]-1053

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

FUNCTIONAL HINDI : VOCATIONAL

(प्रयोजनमूलक हिंदी : वोकेशनल)

प्रश्नपत्र-1

(हिंदी भाषा : विविध रूप, राजभाषा हिंदी तथा व्याकरण)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

कुल अंक : 80

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

(iii) विभाग 'अ' और विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।
विभाग 'अ'

1. (अ) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों में से किन्हीं पाँच के लिए हिंदी और मराठी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (1) Debit
- (2) Approval
- (3) Warning
- (4) Conference
- (5) Report
- (6) Agenda
- (7) Discount.

(आ) निम्नलिखित हिंदी शब्दों में से किन्हीं पाँच के लिए अंग्रेजी और मराठी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (1) कक्षा
- (2) गुप्त

- (3) यात्रा
 (4) छँटई
 (5) देय
 (6) लाभ
 (7) सही।
- 2.** निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]
 (क) अनुच्छेद 120
 (ख) राष्ट्रभाषा
 (ग) संपर्क भाषा।
- 3.** 'प्रयोजनमूलक हिंदी वोकेशनल' अध्ययन का महत्व सोदाहरण स्पष्ट कीजिए। [12]

अथवा

प्रसार माध्यमों की हिंदी का विवेचन कीजिए।

विभाग 'ब'

- 4.** निम्नलिखित में से किन्हीं तीन के उत्तर लिखिए : [15]
 (घ) मानक हिंदी वर्णमाला लिखिए।
 (च) आवेदन-पत्र की सामान्य जानकारी दीजिए।
 (छ) योजक चिह्न अर्थात् हाइफन का प्रयोग कब किया जाता है ?
 (ज) कम्प्यूटर की विशेषताएँ विशद कीजिए।
 (झ) छुटियों के विविध प्रकार लिखिए।
- 5.** (त) निम्नलिखित गद्यांश का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [7]
 एक व्यापान्याकडे एक कारकून काम करीत होता. तो तरुण कारकून प्रामाणिक होता व आपल्या मालकाची संपत्ती आणि पैसे यांची सावधपणे काळजी घेत

होता. त्याच्या चांगल्या चारित्र्यावर त्याचा मालक अतिशय खुश होता. व्यापाऱ्याने त्याला काही पैसे दिले व काही माल खरेदी करून लहानसे दुकान चालू करण्यास सुचवले. तो कारकून आपल्या मालकाची नेहमीच प्रेमाने व आदराने आठवण करा.

(थ) अध्यापक पद के लिए आवेदन-पत्र लिखिए। [8]

6. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए : [18]

- (द) श्रुतिमूलक 'य' और 'व' का प्रयोग
- (ध) भारतीय आँकड़े का अंतर्राष्ट्रीय रूप
- (न) इंटरनेट की सामान्य जानकारी
- (य) आवेदन-पत्र का शीर्षभाग
- (र) अनुवाद का स्वरूप।